

© januari 2009, ITTA

Dit is een uitgave van:

ITTA - Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs
Anderstaligen
Universiteit van Amsterdam

Ontwikkeld in opdracht van de Gemeente Amsterdam

Spuistraat 210

1012 VT Amsterdam

tel. 020 - 525 38 44

fax. 020 - 525 29 11

www.itta.uva.nl

itta-fgw@uva.nl

Ontwerp en opmaak: dSigned Schürfeld & Brandt, Zwanenburg

Druk: Drukkerij De Raat & De Vries, Amsterdam

TAALBELEID
NEDERLANDS VOOR
ANDERSTALIGEN

Handreiking bij de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK)

*Froukje Mulder
Yolande Timman
Simon Verhallen*

Inhoud

Verantwoording	5
1. Waarom een Basiswoordenschat	6
2. Een Basiswoordenschat is een gemeenschappelijke woordenschat	8
3. De samenstelling en omvang van de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters	10
4. Hoe kunnen leerkrachten de woorden introduceren, aanleren en controleren	12
5. De zes lijsten nader bekeken.	15
6. Bronnen	20
Bijlage 1. Minimumwoordenlijst Groep 1.	21
Bijlage 2. Uitbreidingswoordenlijst Groep 1.	24
Bijlage 3. Thematische woordenlijst Groep 1 (minimum + uitbreiding).	26
Bijlage 4. Minimumwoordenlijst Groep 2.	31
Bijlage 5. Uitbreidingswoordenlijst Groep 2.	34
Bijlage 6. Thematische woordenlijst Groep 2 (minimum + uitbreiding).	36

Verantwoording

Deze Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (afgekort BAK) is ontwikkeld in opdracht van de gemeente Amsterdam.

Hij maakt deel uit van de Leesaanpak Amsterdam. Wethouder Lodewijk Asscher heeft op 28 januari 2008 deze lijsten aangeboden aan de Amsterdamse basisscholen.

Bij de samenstelling van de lijsten, met name bij de selectie van clusterwoorden, is dankbaar gebruik gemaakt van de adviezen van Dirkje van der Nulft, Juana Kibbelaar en Marianne Verhallen van *Met Woorden in de Weer*.

Ook hebben we de lijsten voorgelegd aan enkele leerkrachten van Amsterdamse basisscholen in Amsterdam: de Troelstraschool, de Bottelief, de Spaarndammer, de Joop Westerweel-school, de Biënkorf en de Bos en Lommerschool.

Froukje Mulder, Yolande Timman, Simon Verhallen

1. Waarom een Basiswoordenschat

De meeste van huis uit Nederlandstalige Amsterdamse kinderen komen het basisonderwijs binnen met een woordenschat van 1000 tot 3000 woorden (soms zelfs veel meer). Dat aantal is in veel klassen de beginvoorraad voor het onderwijs; daarop kan men voortbouwen. Maar er zijn ook kinderen die starten met kennis van, bij voorbeeld, 200 tot 300 Nederlandse woorden. Of zelfs nog minder.

Twee jaar later, in groep 3, gaan al die kinderen aan de slag met het lezen; hun aanvankelijke leeswoordenschat, hun basisvoorraad voor de eerste boekjes, is dus heel verschillend. De grote verschillen tussen kinderen bij binnenkomst kunnen in de eerste twee basisschooljaren nauwelijks of slechts met grote moeite worden opgeheven. Daarom is het werken aan een Basiswoordenschat zo enorm belangrijk. Het is een poging om voor alle kinderen een min of meer gelijke startpositie te organiseren. Vooral ten behoeve van sterk leesonderwijs.

Het lijkt alsof lezen begint als alle kinderen gaan beginnen met Lezen. Maar dat is niet zo. De basis voor het leren lezen is al veel eerder gelegd. Kennis van Nederlandse woorden vormt een belangrijk deel van die basis. Als kinderen gaan leren lezen met een kleine woordenschat in hun hoofd, moeten ze twee totaal verschillende dingen tegelijk doen: onbekende woorden begrijpen en leren én het schrift leren en begrijpen. Dat is een heel zware opgave. Een opgave waar sommige anderstalige leerlingen ook echt niet in slagen. Hier al begint meteen de achterstand voelbaar te worden.

Kinderen die met een kleinere woordenschat de basisschool binnen komen moeten dus vanaf dag één aan de uitbreiding van hun Nederlandstalige woordvoorraad gaan werken. Belangrijk is dat ze de achterstand wegwerken en de woorden leren die de andere kinderen, zoals hun klasgenootjes, al kennen. Maar welke woorden zijn dat? Kunnen we een verzameling woorden aanleggen waar leerkrachten aan kunnen werken?

Gelukkig is aan deze kwestie is al veel onderzoek besteed. Niet alle onderzoeken komen tot dezelfde uitkomsten. Toch is het interessant om na te gaan over welke woordkennis de onderzoekers het in ieder geval eens zijn.

In de eerste plaats ligt daar de vraag om hoeveel woorden het moet gaan. Het aantal van 1000 woorden (Bacchini, e.a. 2004) wordt genoemd als het minimaal noodzakelijke voor kinderen die aan het einde van groep 2 overstappen naar de klas waar zij gaan leren lezen. Toch zullen kinderen nog veel hinder hebben als zij niet meer dan 1000 woorden kennen. Ten opzichte van veel leeftijdgenoten zullen zij een enorme achterstand hebben en die achterstand ook blijven houden.

Daarom stellen wij een aantal van 2000 woorden als een absoluut minimum. Immers, ten opzichte van veel andere, succesvolle kinderen, is er een minpositie. Dat mogen we niet willen. We hopen en verwachten dat alle Amsterdamse leerkrachten in de kleuterbouw / onderbouw

gaan proberen hun leerlingen minimaal zo veel woorden (2000) aan te leren en regelmatig vast te stellen of dat gelukt is.

Klassen die bestaan uit kinderen die iets meer achtergrond hebben, die al een tijdje voor-school gehad hebben, etc, die kunnen natuurlijk meer aan. Voor die kinderen geldt niet het minimum. Dan kan de leerkracht naar een hoger aantal streven. Daarom hebben we ook een streefaantal van 1500 respectievelijk 3000 vastgesteld.

Als het even kan moet immers naar meer verlangd kunnen worden en moeten kinderen tot echt verderliggende prestaties gebracht kunnen worden. We moeten niet vergeten dat er natuurlijk ook kinderen zijn die in groep 3 binnen komen met een woordvoorraad van 5000 tot 6000 woorden. Dat zijn natuurlijk de toekomstige advocaatjes en ingenieurs. Maar welke ouder wil niet die kant op? Welke leerkracht wil niet die kant op?

Dus, 3000 woorden als streefgetal is niet zo vreemd.

Van belang is dat alle leerkrachten van de kleuterbouw / onderbouw van de Amsterdamse basisscholen over de overzichten van basiswoordenlijsten van groep 1 en groep 2 beschikken. Daarom hebben we ervoor gekozen er placemats van te maken. Die kan elke leerkracht op de eigen tafel leggen en eventueel kan hij of zij nog een exemplaar op het eigen prikbord hangen. Leerkrachten moeten er dagelijks op kunnen kijken. Ze moeten de lijsten kunnen gebruiken als uitgangspunt bij de voorbereiding en als referentielijst bij hun lessen: Welke woorden zal ik bij deze les aan de orde stellen, extra uitleggen en inoefenen, etc.?

Vervolgens moeten ze zich aanwennen om vast te stellen – na verloop van enige tijd, na oefening en herhaling - of de kinderen in hun klas de doelwoordenschat verworven hebben. Ze hoeven niet echt te piekeren over de vraag: Moeten mijn kinderen dit woord kennen? Is dat zinvol? Dat voorwerk is dan al verricht.

2. Een Basiswoordenschat is een gemeenschappelijke woordenschat

De basiswoordenschat leidt er toe dat er een gemeenschappelijke woordenschat komt in een klas en in de kleuterbouw / onderbouw van een school. Een gelijke start-verzameling voor alle kinderen.

Kinderen verschillen niet alleen enorm van elkaar in de omvang van de persoonlijke woordenschat. Er zijn ook andere kwalitatieve en kwantitatieve verschillen.

Sommige kinderen hebben een ruime woordvoorraad op een terrein waar ze heel goed in zijn of waar ze veel mee te maken krijgen. Bij voorbeeld hun sport of hun hobby, of de hobby van hun ouders of andere bijzondere thuissituaties (vergelijk kinderen die op een boerderij opgroeien met die in hartje Amsterdam opgroeien). Het kan dus zijn dat kinderen in een bepaald domein tientallen woorden kennen, waar anderen maar een paar woorden kennen. Ook kunnen er heel toevallige factoren een rol spelen. Het kan bij voorbeeld zijn dat een kind thuis heel vaak dezelfde dvd heeft gezien of dezelfde cd's heeft gehoord. Sommige kinderen kunnen wel tientallen keren naar hetzelfde filmpje kijken. Het is dan heel goed voorstelbaar dat een kind tientallen woorden aanleert die heel specifiek bij dat verhaal horen en elders zelden gebruikt worden en op school nauwelijks aan bod komen.

Het is dus mogelijk dat, wanneer we tien verschillende achtjarige kinderen op een rijtje hebben en van alle kinderen precies de persoonlijke woordenschat zouden kennen, zij samen wel meer dan tienduizend verschillende woorden zouden kennen, maar dat er niet meer dan drie of vierduizend woorden gemeenschappelijk gekend worden.

Scholen die werken met een basiswoordenschat in de kleuterbouw / onderbouw kunnen van zo'n woordenlijst dankbaar gebruik maken. Na een jaar of twee jaar werken met een basiswoordenschat kennen de leerkrachten veel woorden van die lijsten uit hun hoofd. Ze weten na verloop van tijd welke woorden in ieder geval gekend worden, ze weten aan welke woorden ze nieuwe woorden kunnen aanhaken en ze weten waar ze bij de zwakkere leerlingen extra op moeten letten.

Het is ook belangrijk te benadrukken dat leerkrachten natuurlijk altijd woorden zullen aan dragen in de klas die niet in de Basiswoordenschat staan. Een basiswoordenschat moet een minimumlijst en een gemeenschappelijke lijst kunnen zijn. Die twee doelen moet hij dienen. Hij moet geen beperkingen opleggen.

Maar zo'n lijst zal natuurlijk enorm helpen als er – ter plekke of in een lesvoorbereiding – een keuze gemaakt moet worden.

Er is een belangrijke reden waarom het intensiveren van woordenschat in de onderbouw hoge prioriteit verdient. Woordenschatuitbreiding, zoals zich dat voltrekt in het menselijk hoofd vanaf de eerste kinderjaren, is eigenlijk een soort 'zwaan-kleef-aan-proces'. Als er weinig beginwoordenschat is, dan gaat het heel langzaam. Nieuwe woorden "worden aangehaakt" aan reeds bekende woorden. Kinderen die weinig woorden kennen hebben

minder aanhakingsmogelijkheden; kinderen die veel woorden kennen hebben dat juist wel. Dus wanneer er helemaal in het begin van de basisschool veel aandacht is voor een grote woordenschat, dan zal het aanhakingsproces, namelijk de automatische woordenschatuitbreiding, in de middenbouw en in de bovenbouw veel beter uit de verf komen. Omdat er veel meer uitbouwmogelijkheden zijn.

3. De samenstelling en omvang van de Basiswoordelijst Amsterdamse Kleuters

Met behulp van bestaande woordenlijsten en woordenschatstellingen en frequentielijsten is de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters samengesteld.

Ook zijn de meest gebruikte methoden zoals *Piramide* en *Ik en Ko* gebruikt.

We hebben als uitgangspunt de 1001 Woorden (Bacchini e.a. 2005) genomen voor de Groep 1-lijst. We zijn daarna in de andere woordenlijsten op zoek gegaan naar passende uitbreidingswoorden.

Het begrip Uitbreidingswoorden hebben we overgenomen van Van der Nulft en Verhallen, 2002. Uitbreidingswoorden zijn de woorden die bij de als eerste geselecteerde woorden in een cluster horen. Ze horen bij de eerder gekozen woorden omdat ze er op het betekenis- en denkniveau een geheel mee vormen.

In de woordenschat en bij de betekenisstoekenning vormen ze een logische verbinding. Deze woorden en betekenisrelaties zijn belangrijk voor de opbouw van schoolse kennis en diepe woordkennis.

Bij voorbeeld: in de lijst staat het woord *achterkant*. Daar horen de woorden *voorkant*, *onderkant*, *zijkant* en *bovenkant* bij. Woorden die tot een logisch cluster samen genomen kunnen worden zijn de uitbreidingswoorden. Bij zulke clusters is het voor leerkrachten veel sneller en effectiever aan woordenschatuitbreiding te doen en om woordenschatoefeningen in de klas uit te voeren.

Voor de keuze van uitbreidingswoorden is ook gekeken naar de dagelijkse schoolse context. We menen dat uitbreidingswoorden in ieder geval voor leerkrachten gemakkelijk in de eigen omgeving aan te wijzen en te demonstreren moeten zijn. Dat past het beste bij de natuurlijke taalverwerving. Ouders en andere volwassenen leren baby's en peuters immers heel veel woorden leren door gewoon de verwijzing naar wat ze zien en meemaken. De dagelijkse context is een enorm belangrijke hulpbron voor woordenschatuitbreiding. In natuurlijke taalverwerving wordt die hulpbron intensief gebruikt: zonder dat mensen erover nadenken.

Als bron voor selectie namen we steeds de overige woordenlijsten (zie verderop): de woorden die als kernwoorden voor groep 1 en 2 worden opgevoerd. We hebben op die manier van de eerste 1000-woordenlijst een nieuwe verzameling van 1500 woorden kunnen maken. Vervolgens zijn ook op die manier de 1000 en 500 extra woorden voor groep 2 geselecteerd.

Zo komen we uit op de volgende woordenschatdoelen voor het Amsterdamse kleuteronderwijs.

Groep 1: 1000 woorden minimumdoel; 1500 woorden streefdoel,

Groep 2: 1000 woorden minimumdoel; 1500 woorden streefdoel.

Als de Basiswoordenlijst overal wordt toegepast, dan kennen aan het einde van groep 2

alle Amsterdamse kinderen minimaal 2000 woorden gemeenschappelijk, de meeste kinderen minimaal 2000 tot 3000 woorden gemeenschappelijk en sommige kinderen 3000 tot 6000 of meer woorden.

Scholen en leerkrachten zullen natuurlijk zelf uitmaken hoe ver ze boven die eerste 2000 willen uitstijgen.

4. Hoe gaan leerkrachten de woorden introduceren en aanleren

De afgelopen jaren is de aandacht voor woordenschatuitbreiding in de voor- en vroegschoolse educatie enorm toegenomen. Met name scholen met veel allochtone leerlingen en de scholen in achterstandswijken zijn actief bezig gegaan met de specifieke aspecten van woordenschatdidactiek.

Effectieve woordenschatuitbreiding is niet eenvoudig. Vooral als het om grote aantallen gaat. En dat is bij de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters natuurlijk wel aan de orde. Wie 1500 woorden wil laten langs komen en aanleren in een jaar, zal toch gauw aan 35 woorden per week en dus 7 woorden per dag exclusieve aandacht moeten besteden. Een leerkracht weet namelijk nooit welke kinderen in de klas de bedoelde woorden al beheersen (zie boven).

Er zijn verschillende methodieken in omloop om een basiswoordenschat aan te leren. In de vroegschoolse opvang worden vaak de programma's *Piramide of Ik* en *Ko* gebruikt. Beide methoden besteden speciaal aandacht aan de woordenschatdidactiek. We gaan ervan uit dat het aanbieden en aanleren van de BAK-woorden in het kader van de activiteiten bij *Piramide* en *Ik en Ko* didactisch tamelijk eenvoudig kan. Een deel van de BAK-woorden komen namelijk al in die methodes aan de orde; voor een ander deel zijn de BAK-woorden uitbreidingswoorden daarbij.

Veel Amsterdamse scholen doen mee aan het project *Met Woorden in de Weer* van van der Nulft en Verhallen. Leerkrachten worden in dat kader bij de implementatie van de aanpak ondersteund door het ABC. De meeste scholen die deze methodiek ingevoerd hebben, zijn scholen met veel anderstalige leerlingen. Ook op die scholen valt de Basiswoordenschat dus waarschijnlijk in geschikte en vruchtbare aarde.

De meest gebruikte didactiek voor woordenschatonderwijs is de Viertakt (Verhallen & Verhallen, 1994). Deze didactiek vormt ook de basis voor *Met Woorden in de Weer*. Bij de Viertakt gaat het om vier aandachtspunten die wezenlijk zijn voor efficiënte woordenschatuitbreiding bij minder taalvaardige leerlingen. We kunnen naar de viertakt kijken als een didactisch model, maar nog beter is het om te zien als aandachtspunten voor enkele mentale handelingen die door kinderen worden uitgevoerd. De viertakt sluit nauw aan bij de manier waarop onze hersenen zelf te werk gaan bij uitbreiding van de persoonlijke woordenschat (het mentale lexicon).

De viertakt bestaat uit de volgende aandachtspunten:

1. voorbereiden, 2. semantiseren, 3. consolideren en 4. controleren.

- 1) Bij **voorbereiden** gaat het om de introductie van de context van het woordcluster en de begrippen die aangeleerd gaan worden. Er moet een goed beeld worden opgeroepen. Vaak doen leerkrachten dat door te verwijzen naar een bekende gebeurtenis, of door iets

voor te doen of door een plaat te laten zien. De kinderen worden betrokken; het deel van de persoonlijke woordenschat waar ze de gekozen woorden straks aanhaken, wordt alvast geactiveerd. Omdat vaak woorden in clusters of in het kader van een thema aan de orde komen, zullen de themaonderwerpen vaak de voorbereiding bepalen.

De volgende, en wel belangrijkste stap, is het overdragen van de betekenis; het te behandelen woord betekenis geven en verhelderen.

- 2) Dat noemen we **semantiseren**: betekenis geven. Semantiseren moet zorgvuldig gebeuren, zodat kinderen goede kennis van de woorden opbouwen. Bij de aanpak *Met Woorden in de Weer* leren leerkrachten om de drie uitjes toe te passen: uitbreiden, uitleggen en uitbeelden.

Bij het uitje van *uitbreiden* gaat het om het kiezen van logische clusterwoorden, die in relatie tot elkaar voor het voetlicht komen. Niet alleen de woorden, maar ook de logische betekenisverbindingen krijgen aandacht. Zo wordt gewerkt aan een effectieve woordenschatopbouw. Het *uitleggen* is een korte betekenisomschrijving geven, zodat kraakhelder wordt gemaakt wat de woorden betekenen. Dit, in aanvulling op het *uitbeelden* zorgt ervoor dat kinderen inzicht krijgen in de betekenis achter de woorden. Het uitbeelden kan aan de hand van voorwerpen, met plaatjes of met foto's, en door voordoen en aanwijzen. Het is niet de bedoeling dat andere kinderen in de groep gaan zeggen wat een woord betekent; wel kan de leerkracht verwijzen naar een kind dat zo juist het woord gebruikt heeft. Aandachtspunt hierbij is dat dat niet steeds dezelfde kinderen zijn.

De leerkracht moet eigenlijk altijd proberen om een woord met alle drie de uitjes te semantiseren. Er zijn woorden die niet zo gemakkelijk uit te beelden zijn, maar de ervaring leert dat leerkrachten die langer met de drie uitjes werken, snel een uitbeelding (van het bedoelde woord en de uitbreidingswoorden) kunnen bedenken.

Deze manier van werken maakt woordenschatuitbreiding tot een efficiënte methode: in dezelfde tijd worden verschillende woorden uitgelegd en aangeleerd, terwijl vruchtbare kennis achter de woorden wordt opgebouwd. Niet alleen kennis van de woorden, maar ook de betekenisrelaties krijgen aandacht.

- 3) Daarna komt het **consolideren**. Woorden die zijn uitgelegd moeten voldoende worden herhaald, zodat ze ook echt onthouden worden. Soms begint het consolideren al meteen na de semantisering. Leerlingen krijgen dan de opdracht om zelf een handeling uit te voeren; alleen of samen. Ze moeten het woord dan aanwijzen op een plaatje, of zeggen wat de leerkracht doet die het uitbeelden van de semantisering nog eens herhaalt. Er zijn verschillende voorbeelden van consolideringsoefeningen voor de kleutergroepen genoemd in het praktijkboek *Met Woorden in de Weer*.

Veel consolideringen zijn voordoen-activiteiten. Belangrijk bij zulke activiteiten is dat de woorden en de clusterwoorden vaak gezegd worden. Leerlingen moeten natuurlijk ook de gesproken vorm nog goed inprenten. Verder wordt geadviseerd om afbeeldingen of representaties van de woorden die geconsolideerd moeten worden nog enige tijd in

de klas aanwezig zijn. Prikborden, flap-overs en magnetische borden zijn daarbij erg behulpzaam. Ook tafels waarop de te consolideren voorwerpen uitgestald liggen (in het echt of een plaatje ervan).

Leerkrachten kunnen ook voorleesteksten zoeken waar de geselecteerde woorden en clusterwoorden veel in voorkomen. En vragen aan kinderen of ze hun vinger willen opsteken wanneer ze het woord horen. Leerkrachten kunnen groepjes variabel samenstellen opdat ook de taalzwakkere leerlingen een kans krijgen. Of beurten verdelen. Bij consolideeroefeningen wordt vaak gesproken over 5-minuten-oefeningen. Er wordt dan snel volgens een bekend patroon woorden herhaald. Het mag niet veel tijd in beslag nemen; woorden moeten vooral vaak herhaald worden. Dat helpt veel meer dan een enorme activiteit die drie kwartier duurt.

- 4) Uiteindelijk gaat het consolideren over in **controleren**. Bij het controleren is het de bedoeling dat leerkrachten uitzoeken of de leerlingen de woorden echt kennen.

Dat zal heel vaak spelenderwijs gaan of terloops. Effectieve leerkrachten lopen gewoon even de hoek in waar de watertafel staat en vraagt aan de kinderen die daar spelen wat ze doen, hoe dat ding daar heet en of ze bepaalde handelingen kunnen voordoen. Of als de leerkracht op de rand van de zandbak zit kan ze aan een kind allerlei vragen stellen of handelingen laten uitvoeren. Ook bij bewegingslessen kunnen leerlingen allerlei handelingen uitvoeren die in de woordenlijst onder lichaam of lichaamstaal staan.

Effectieve leerkrachten weten na verloop van tijd wel welke de snellere leerdertjes zijn. Om de proef op de som te nemen, zullen ze naast de betere ook juist de zwakkere kinderen naar de woorden vragen. Ze zullen zich realiseren dat als de zwakkere kinderen in de groep de woorden goed kennen, dat dus zeker moet opgaan voor de betere leerlingen.

Vaak zullen leerkrachten plaatjes en tekeningen en fotootjes van de woorden van een thema bij de hand hebben. Op een collagevel aan de muur bij voorbeeld. De leerkracht kan op verschillende (korte) tijdstippen van de dag enkele kinderen apart nemen en samen met hen voor dat vel gaan zitten en de woorden controleren.

5. De zes lijsten nader bekeken

De Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters is verdeeld over zes lijsten, twee voor groep 1 en twee voor groep 2. Hieronder wordt verder ingegaan op wat er in de lijsten te vinden is, hoe ze precies zijn samengesteld en hoe er mee te werken valt.

De lijsten voor groep 1

Lijst 1, de lichtblauwe op de placemat, bestaat uit elementaire woorden. Ieder kind in groep 1 moet deze kennen. Ze vormen het fundament voor de opbouw van de woordenschat. Het gaat hier om de meest frequente woorden, woorden die zeer vaak gebruikt worden in de kleutergroepen, door leerkrachten, in boekjes en door Nederlandstalige kleuters. Deze woorden zijn frequent en algemeen, ze hebben een brede spreiding, dat wil zeggen dat ze in veel verschillende contexten en situaties voorkomen. Het gaat om woorden als: *ik, aankijken, al, auto, daarom, cadeau, vechten*, enzovoorts. U vindt in lijst 1 ook de getallen tot en met tien, en een aantal kleuren.

Lijst 1 is samengesteld op basis van de duizend-en-een-woorden van de lijst Bacchini, e.a. (zie bronnen). Hierin is de Welkom-woordenlijst van het programma Piramide opgenomen, aangevuld met woorden uit onder andere de lijst Schrooten en Vermeer. Voor onze lijst hebben we enkele wijzingen aangebracht. Zo is het woord *dobbelsteen* weggelaten, omdat het in onze ogen niet algemeen genoeg voor lijst 1 is. Toegevoegd is een aantal frequente en breed gebruikte woorden als *weinig, dichtbij* en *ver weg*. Ook is het woordje *neer* geconcretiseerd in *neerleggen* en *neerzetten* en zijn *winter* en *lente* aangevuld met *zomer* en *herfst*. Tot zover de minimumlijst. Nu de streeflijst van 500 woorden.

Lijst 2, geel op de placemat, is een uitbreidingslijst. Hierin is ten eerste de woordenlijst van Piramide opgenomen. Weggelaten zijn ook hier woorden die weinig algemeen zijn, zoals *tekenbord* en *adventskrans*.

Voor alle duidelijkheid: bedoeld wordt uiteraard niet dat zulke woorden niet aan de orde zouden moeten komen in groep 1. Het is alleen niet nodig ze in de lijst te zetten. Wanneer ze zich aandienen, zijn ze eenvoudig aan te wijzen en uit te leggen in de specifieke situatie. Ten tweede zijn er woorden toegevoegd vanuit het clusterprincipe: bij woorden van lijst 1 zijn woorden gezocht die ermee in verband staan. Zo is *onderin* aangevuld met *bovenin* en staan *opbergen* en *weggooien* in lijst 2 om een goed cluster te maken met bewaren uit lijst 1.

In de uitbreidingslijst staan veel woorden die makkelijk te 'labelen' zijn, je kunt ze zo aanwijzen en een naam geven, bijvoorbeeld: *bikini* en *badpak* bij *zwemmen*. Ook zijn er woorden te vinden die onder te brengen zijn bij een categorie die al bekend is bij het kind, bijvoorbeeld: in lijst 1 staat *dierentuin, giraf, olifant*. In lijst 2 staan: *ijsbeer* en *papegaai*. De woorden die kinderen 'gemist' hebben in groep 1 zijn dan gemakkelijk uit te leggen door te wijzen naar een tekening of foto van het dier. Ook bevat lijst 2 een aantal samengestelde

woorden zoals *boodschappenkar* en *boodschappentas*. Ook deze woorden zijn eenvoudig te begrijpen omdat ze samenstellingen zijn uit woorden die de kinderen al kennen. Overigens zal er in de praktijk niet zo'n precieze scheiding zijn tussen beide lijsten en zullen kinderen niet precies de 1000 woorden van lijst 1 of de 1500 van 1 en 2 samen kennen.

De lijsten voor groep 2

Ook hier zijn er twee lijsten, de minimum- en de uitbreidingslijst. In de minimumlijst (lijst 3) is ten eerste de woordenlijst uit Piramide 2 opgenomen. Deze is met woorden uit andere lijsten aangevuld. Eerst hebben we gekozen uit woorden met de hoogste frequentie en spreiding van de lijst Schrooten en Vermeer. Hieruit komen woorden als: *apparaat, bovendien, inkleuren, plastic, plein*. Vervolgens zijn de volgende lijsten geraadpleegd: Damhuis, Litjens en de Unaniemen. Ook hier hebben we gezocht naar clusterwoorden, zoals: *kamperen, camping, tent opzetten*. Verder zijn er een aantal woorden naar eigen inzicht toegevoegd, bijvoorbeeld: *pretpark, na-apen, meeloper, lievelingseten*. De dagen van de week en de maanden van het jaar zijn in deze lijst opgenomen, evenals getallen vanaf tien.

We weten dat er bij lijst 3 en bij lijst 4 meer vragen gesteld zullen worden over de keuze van de woorden dan bij de eerste twee lijsten. Ons uitgangspunt blijft de frequentie en de spreiding. Maar waarom nu bijvoorbeeld *zwaluw* wel is opgenomen in lijst 4 en *nachtegaal* niet, daar zal wel over getwist kunnen worden. Leerkrachten die bepaalde woorden missen kunnen natuurlijk gemakkelijk die woorden erbij kiezen. En als de leerkracht hier of daar een woord wil veranderen, dan zal dat geen grote problemen opleveren. De eerste duizend woorden zijn zo algemeen dat er nauwelijks over te twisten valt. Dit geldt ook nog voor de volgende duizend woorden. 2000 woorden vormen duidelijk een basiswoordenschat. Maar boven de 2000 en 3000 wordt het minder duidelijk of een kind dat woord nu in groep 2 of in groep 3 zal moeten leren. Het gaat dan niet alleen om dat speciale woord, maar om de verdere uitbouw van de woordenschat.

De basiswoordenschat (lijst 1 en 3) is het fundament waarop kinderen hun woordenschat opbouwen. Dat fundament moet stevig zijn om de woordenschat uit te bouwen. Die uitbreiding verloopt zowel kwantitatief (meer woorden kennen) als kwalitatief, dat wil zeggen dat een woord 'dieper' gekend wordt, met meer betekenisnuances, meer gebruiksmogelijkheden, enzovoort. (zie Van der Nulft & Verhallen).

Juist bij de iets oudere kinderen zal duidelijk worden dat de basiswoordenschat veel specifieke en persoonlijke aanhakingsmogelijkheden gaat ontwikkelen. Kinderen houden ervan dingen in de werkelijkheid specifiek te benoemen. Denk aan het gesprekje van een oma met haar kleinkind:

oma: 'Kijk, wat een mooie toettoet!'

kind: 'Dat is geen toettoet oma, dat is een Mercedes Vito!'

Als kinderen de mogelijkheden daartoe krijgen, zullen ze hun kennis van de wereld snel en gretig uitbreiden, het zijn van nature kleine onderzoekers. Daarbij benoemen ze de verschijnselen in de wereld die hen interesseren met specifieke woorden. Zo zal het ene kind weten dat die kleine papegaaien in het park roodbandparkieten zijn, terwijl een ander het

heeft over bultruggen en andere zeedieren en weer een ander over Ferrari raceauto's.

Alfabetisch en thematisch

De placemat bestaat zoals gezegd uit twee kanten. Aan de ene zijde zijn de woorden alfabetisch gerangschikt om een overzicht over het geheel te hebben en snel te kunnen opzoeken of een woord dat in de les voorkomt tot de basiswoordenschat behoort. Voor de lespraktijk zal de andere zijde, de thematische lijst, het meeste te bieden hebben.

In de thematische lijst vindt u alle woorden van de alfabetische lijst. De woorden komen slechts eenmaal op de thematische lijst voor, maar zijn vaak bij verschillende thema's te plaatsen.

Wat vindt men *niet* in de lijsten?

De volgende woorden zijn niet overgenomen in de lijsten.

- gedateerde woorden: vanzelfsprekend zijn gedateerde woorden vervangen, zo heeft *cas-settebandje* plaats gemaakt voor *cd / dvd* en *gulden* voor *euro* en *typemachine* voor *computer*.
- veel uitroepen en tussenvoegsels: *Ehh...Sst! Och.. Ach...Oei, Oeps, Hè hè!, poeh*. Deze zijn zeker belangrijk in de communicatie. We hebben ze niet in de lijst opgenomen omdat ze in de praktijk veel voorkomen, en in de betreffende situatie voor zichzelf spreken. Wel opgenomen zijn: *bravo* en *goed zo!* en *zeg!*
- dierengeluiden als *boe, waf, bèèè* enz. Natuurlijk zijn deze een dankbaar onderwerp voor kleuters. Het is ook leuk om verschillen te bespreken in de benoeming ervan. Zo zegt een hond in Nederland 'waf' en 'woef', maar in Marokko: 'hau! hau!'. En een koe zegt daar 'moe' en geen 'boe'.
De benoeming van de dierengeluiden (*blaten, kakelen, loeien etc.*) is wel opgenomen in de lijsten. Ook hier gaat het weer om de veel voorkomende. Wie weet wat een specht doet? Roffelen is grappig om te later te leren maar zeker niet noodzakelijk voor kleuters.
- aardrijkskundige namen: de namen van landen en werelddelen zijn niet opgenomen, evenmin de bijbehorende bijvoeglijke naamwoorden als *Nederlands, Turks* etc.
- namen als Jozef, Maria, God, Allah. Wel zijn enkele feesten opgenomen: Kerstmis, Sintkerklaas en Pasen, Ramadan, Offerfeest en Divali.
- de tijden van de werkwoorden. Deze zijn wel een aandachtspunt in de les. Zeker de onregelmatige vormen zijn dat: kinderen moeten weten dat *liep* en *gelopen* vormen van *lopen* zijn en dat je gisteren *gezwommen* hebt.
- niet alle woorden die gevormd worden met een frequent voorkomend voorvoegsel, bijvoorbeeld: *daarop* en *daarover*. Van de woorden die met een frequent voorkomend voorvoegsel gevormd worden hebben we de twee hoogstfrequente opgenomen in de lijst: *daarmee* en *daaraan*.

Ter verduidelijking van de lijst

- Waar dat nodig is, is tussen haakjes de betekenis toegevoegd, bijvoorbeeld: *na (tijd), naar (richting), bol (rond)*.
- Ook wordt waar nodig ter verduidelijking vermeld om welke woordsoort het gaat, bijvoorbeeld: *hol (zvw)*: hier gaat het dus om het *hol*.
We gebruiken de volgende afkortingen voor de woordsoorten:
voorz. = voorzetsel
bez. vnw = bezittelijk voornaamwoord
pers. vnw = persoonlijk voornaamwoord
zvw = zelfstandig naamwoord
bijv. nw = bijvoeglijk naamwoord
tussenw.= tussenwerpsel
ww = werkwoord
voegw. = voegwoord
bijw.= bijwoord
- Varianten van woorden worden met een schuin streepje aangegeven: bijvoorbeeld *alsje-blijft / alstublijft*.
- Veel voorkomende en/of onregelmatige verkleinwoorden staan eveneens vermeld met een schuine streep: *blad / blaadje*.
- Trappen van vergelijkingen worden vermeld met een komma: *graag, liever, liefst*.

Clusters en oefenvormen

We hebben de woorden bij de thema's van groep 1 zoveel mogelijk in een bepaald verband gezet, dus geklusterd. Zo vindt u bij het thema 'gevoelens':
verdrietig - huilen - traan - zakdoek - shoot - troosten.

De woorden staan zo in een soort mini verhaaltje.

Vaak zijn er verschillende clusters te maken rond een woord. Zo kan de leerkracht gemakkelijk een miniverhaaltje maken bij *politieagent*:

door rood rijden - politieagent - bekeuren - geld betalen

Maar je kunt ook een ander cluster kunnen maken, bijvoorbeeld door te rubriceren: *politie-agent - bakker - slager*. Zo valt het woord *politieagent* onder de noemer: beroepen.

Er zijn allerlei consolideringsoefeningen te bedenken met woorden die bij elkaar horen, bijvoorbeeld:

<i>wat is het?</i>	<i>waar?</i>	<i>wat doet het?</i>
vliegtuig	lucht	vliegen
auto	land	rijden
boot	water	varen
kind	stoep	lopen

Ook kunnen gradaties worden aangegeven, bijvoorbeeld in temperatuur:

ijskoud – koud – lauw – warm – heet – gloeiend
of in manieren van lopen:
sloffen- sluipen-- huppelen - rennen – springen (allemaal uitbeelden natuurlijk!)

Of kunnen kinderen bouwen met woorden:
Wat is het wiel van een fiets? Een fietswiel.
Wat is het stuur van een auto? Een autostuur.

Meer oefenvormen zijn te vinden in Met woorden in de weer (Van der Nulft & Verhallen).

Nog een opmerking bij het clusteren: doe het weloverwogen, op basis van al gekende woorden. Biedt zeker niet teveel onbekende woorden tegelijk aan. Hiermee wordt voorkomen dat de woorden aan elkaar gaan ‘klonteren’, zodat de kinderen de woorden blijven verwarren.

Verder is het van belang een onderscheid te maken tussen het actief (productief) en passief (receptief) kennen van woorden. Zo zullen kinderen het woord *verlegen* eerst passief kennen, ze begrijpen het, maar zullen het zelf nog niet zo gauw gebruiken. Hetzelfde geldt voor bij voorbeeld *feliciteren*. Kinderen zullen wel *gefeliciteerd!* zeggen, maar zeker in het begin niet het hele werkwoord.

Last but not least: Biedt zelfstandige naamwoorden altijd aan met het lidwoord! In de lijsten is dit niet gedaan, louter om praktische redenen, namelijk de beperkte ruimte op de placemat. Leerkrachten weten namelijk heus wel de lidwoorden van die woorden. Maar de kinderen moeten beide woorden wel steeds samen leren. Dus moeten ze ook steeds samen genoemd worden.

En tot slot: veel plezier en succes met de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters!

Bronnen

Lijst Bacchini

S. Bacchini, e.a. *Duizend-en-een-woorden. De allereerste Nederlandse woorden voor anderstalige peuters en kleuters. SLO*, Enschede, 2005

Lijst Schrooten en Vermeer

W. Schrooten en A. Vermeer, *Woorden in het basisonderwijs. 15.000 woorden aangeboden aan leerlingen*. Tilburg 1994

Lijst Damhuis

R. Damhuis e.a. *Woordenlijst voor 4- tot 6-jarigen. Een streeflijst voor kleuters (1992)*. (Deze lijst is tot stand gekomen op basis van leerkrachtoordelen over het moment waarop kinderen woorden productief zouden moeten beheersen. De lijst Damhuis is de basis voor de woordenschat die *Ik & Ko Taal* biedt. (Basis van deze lijst: is Kohnstamm e.a. (1981) *Nieuwe Streeflijst Woordenschat voor 6-jarigen* en M. Coenen en A. Vermeer (1988) *Nederlandse woordenschat allochtone kinderen*).

Lijst Litjens

P. Litjens, e.a., *Conceptuele ontwikkeling in eerste en tweede-taalonderwijs. SLO*, Enschede, 1990.

(Deze lijst is een bewerking van twee andere lijsten: Kohnstamm e.a. (1981) *Nieuwe Streeflijst Woordenschat voor 6-jarigen* en Coenen, M. en A. Vermeer (1988) *Nederlandse woordenschat allochtone kinderen*.)

Lijst Unaniemen

A. Schaerlakens,, D. Kohnstamm en M. Lejaegere, *Streeflijst Woordenschat voor 6-jarigen*. Derde herziene versie. Lisse, 1999

Didactiek

D. van den Nulft & M. Verhallen, *Met woorden in de weer. Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum, 2001

Verhallen, M. & S. Verhallen, *Woorden leren, Woorden onderwijzen*. Hoevelaken, 1994.

Bijlage 1. Minimumwoordenlijst Groep 1.

aaien	bijna	dan (tijd)	eindelijk	goed zo!
aan	bijten	dan (daarna)	elastiek	gooien
aan de beurt	bijvoorbeeld	dan (vergelijking)	elk	gordijn
aan de hand	bil(len)	dank je (wel)	elkaar	goud
aandoen	binnen	dansen	emmer	graag, liever, liefst
aankijken	blad / blaadje (boom)	das (sjaal)	en	grap
aankleden (zich)	blad / blaadje (papier)	dat / dit	eng	gras
aankomen (aanraken)	blaffen	dat (voegwoord)	er	grijs
aantrekken	blauw	deken	er ... uitzien	groeien
aanwijzen	blazen	deksel	eraan	groen
aap	blij	denken (aan)	erbij	groep
aardappel	blijven	deur	erg (heel)	grond (bodem)
acht	bloed	deze	erg (vervelend)	groot
achter (na)	bloem	dezelfde	ergens	
achteruit	blok	dicht	erin	haakje
af (klaar)	bloot	dichtbij	erop	haan
af (plaats)	boek	die	eruit	haar (bez.vnw)
afgelopen	boef	diep	ervan	haar (pers.vnw)
afmaken	boer	dier	eten	haar / haren
afspreken	boerderij	dierentuin	even (tijd)	hai / hoi
al	bol (rond)	dik	even groot	halen
alle	boodschappen	ding	even klein	half
allebei	boom	doei / doeg	even veel	hallo
alleen	boos	doek / doekje		hand
allemaal	boot	doen	feest	handdoek
alles	bord (eten) / bordje	dokter	fiets	hangen (ergens aan)
als (indien)	bord (school / keuze)	donker, donkerder,	fietsen	hap / hapje
als (zoals)	bos (bomen)	donkerst	fijn	happen
alsjeblieft / alstublieft	boter	dood	film	hard (voelen)
altijd	boterham	door	fles	hard (roepen, slaan)
ander(e)	botsen	doorgaan	fluisteren	hard (snel)
anders (verschillend)	bouwen	doorheen	fluit	hebben
andersom	bouwhoek	doorspoelen	fluiten	helpen (bijstaan)
appel	boven	doos	foto	heel (erg)
arm (lichaamsdeel)	bovenop	dop	fout	heel (volledig)
auto	brand	dorst	friet / frietjes	heen
au	breken	douche		heen en weer
avond	brengen	draad / draadje	gaan (naar)	heerlijk
	brief	draaien	gang	heet
baard	bril	dragen	garage	hek
baby	broek	drie	gat	heleboel
bad	broer	driehoek	gauw	helemaal
bak	brood / broodje	drinken	gebeuren	helpen
bal	bruin	drogen	gebruiken	hem
ballon	buik	dromen	geel	hemd
banaan	buikpijn	droog	geen	hen (pers.vnw)
bang	buiten	drop / dropje	geit	herfst
bank	bus (vervoer)	druk (niet rustig)	gek	hert
bed		drukken	geld	het klopt
bedenken	cadeau / cadeautje	duidelijk	geloven (aannemen)	het regent
bedoelen	cent	duim	geluid	het sneeuwt
been (lichaamsdeel)	chips	dun	gelukkig	het waait
beer	chocola(de)	duren	(ge)makkelijk	heten
beest	chocomel / choco-	durven	genoeg	hetzelfde
beetje	melk / chocolademelk	dus	gevaarlijk	hier
beginnen	clown	duur	geven	hij / ie
begrijpen	computer	duwen	gewoon	hijskraan
bek	circus		gezellig	hoe
beker	cirkel	echt (heus)	gezicht (hoofd)	hoed
bel		één	gieter	hoek
bellen (opbellen)	daar	eënd	giraf	hoera
beneden	daarna	eens	gisteren	hoesten
berg	daarom	eerste	glas (drinkglas)	hoeveel
bewaren	dadelijk	eerst	glijbaan	hoeven
bewegen	dag (etmaal)	ei	glijden	hok
bezig	dag (groet)	eigen	goed, beter, best	hol (zwn)
bij (voorz.)	dak	eigenlijk	goedkoop	hollen

hond	kip	leeuw	naam	paar (enige)
hoofd	kist	leggen (neerleggen)	naar (richting)	paard
hoog	klaar	lego	naartoe	paars
hoor (tussenw.)	klap	lekker	naast	paddestoel
horen (luisteren)	klappen	lekkers	nacht	pakje / pak (doos, pakket)
horen bij	klas	lepel	nadenken	pakken (nemen)
houden (hebben)	kleed	letter	nagel	pan
houden van	klei	lente	nat	pang
hout	kleien	leren (iets)	natuurlijk	pannenkoek
huilen	klein	leuk	nee	pap
huis	kleren	lezen	neerleggen	papa / pa / pap
hun	kleur	licht / lichtje	neerzetten	papier
hut	kleuren (ww)	lichtje	nek	pas (kort geleden)
	klimmen	lief	nemen	passen (maat)
idee	klinken	liggen (horizontaal)	nest	patat
ieder	klok	liggen (bevinden)	netjes	peer
iedereen	kloppen (aankloppen)	lijken op	neus	pen
iemand	knop	lijm	niemand	pet
iets (ding)	knip	lijn	niet	piepen
iets (een beetje)	knippen	likken	niets / niks	pijn
ijs (winter)	knikken	limonade	nieuw	pijp (buis)
ijsje	knikker	lip	nodig hebben / zijn	pil
ik	knippen	lolly	noemen	pinda
in (plaats)	knoeien	lopen	nog (steeds)	pindakaas
in (tijd)	knoop (jas)	los	nooit	plaat / plaatje
is	knoop (veter)	loslaten	noot / nootje	plaats (plek)
	knop / knopje	lucht	nou / nu	plagen
ja	koe	luier	nummer	plakken
jaar	koek / koekje	luisteren		plant
jammer	koelkast	lukken / het lukt	of	plas (urine)
jarig	koffie	lusten	ok (okee)	plassen
jas	koken		olifant	plat
jawel	komen	maan	om te	pleister
jij / je	konijn	maar (doch)	om de beurt	plek
je / jouw	koning	maken (vervaardigen)	oma	plons
jong	koningin	mama / ma / mam	omdat	plotseling
jongen	kop (van dier)	man	omdraaien	poep
jou	kop / kopje	mand	omgooien	poepen
juff(frouw)	kopen	meedoen	omhoog	poes
jullie	kort	meegaan	omvallen	poetsen
jurk	koud	meisje	onder (beneden)	politie
	kraal	melk	onderbroek	poort
kaars / kaarsje	kraan	meneer	onderin	poot (dier)
kaart / kaartje	krant	mens	ons	pop
kaas	krassen	merken	oog	poppenhoek (huis- hoek)
kabouter	kriebelen	mes	ook	poppenkast
kachel	krijgen	met	oom	portemonnee
kam	krijtje	meteen	oor	pot / potje (plassen)
kamer	kring	mevrouw	op (het is op)	potlood
kammen	krokodil	middag	op (voorz. plaats)	prachtig
kant (rand)	kruijen	mij	op en neer	praten
kant (richting)	kuiken	mijn	opa	precies (exact)
kapot	kunnen	mis	opbellen	prik
kapotmaken	kus / kusje	misschien	opdrinken	prikken
kapper	kussen (zvw)	moe	opeens	prima
kapstok	kwast	moeder	open	proberen
kar	kwijt	moeilijk	openmaken	prullenbak
kast		moeten	opeten	punt (potlood)
kat	laars / laarzen	mogen	ophangen	puzzel
kauwgom	laat	mol	ophouden	puzzelen
keel	laatst	mond	opletten	pyjama
keer	lachen	monster	opruimen	
kennen	lam / lammetje	mooi	opsteken	
ketting	lamp / lampje	morgen (ochtend)	opzetten (van muts)	
keuken	land	morgen	opzij	raam
keurig	lang	motor	op z'n kop	raar
kiepen	langs	muis	oud (jong)	radio
kietelen	langzaam	muts	over	rand
kiezen	laten	muur	overal	regen
kijken	later	muziek	overgeven (spugen)	rennen
kikker	lawaaï		overheen	reus
kind	leeg	na (tijd)		riem

rietje	speelgoed	terwijl	vijf	weten
rij	speen	thee	vinden (mening)	wie
rijden	spel (spelen)	thuis	vinden (terug)	wieg
rijst	spelen	tien	vinger	wiel
ring	spiegel	tijd	vis	wijzen
rits	spin	tijger	vlag	willen
roepen (geluid)	springen	tik (klap)	vlees	wind
roeren	spugen	toch	vlieg	winkel
rok	spullen	toen	vliegen	winter
rollen	staan (bevinden)	toeter	vliegtuig	wip
rommel	staan (overeind)	tomaat	vlinder	wit
rond (vorm)	start	tong	vlug	wolf
ronddraaien	stap	toren	voelen	wolk
rood	stappen	tot	voet	wonen
roze	steeds	touw / touwtje	voetbal	woord
rug	steen	traan	voetballen	worden
ruiken	steken (plaatsen in)	tram	vogel / vogeltje	worst
rustig	stekker	trap (ladder)	vol	wortel
ruzie	stempelen	trein	volgend	
	step	trekken	volgens	yoghurt
samen	ster	trommel (muziek)	voor	
sap	sterk	trui	voordat	zacht (geluid)
schaap	sticker	tuin	voorlezen	zacht (voelen)
schaar	stift	tussen	voorzichtig	zak
schelp	stijl (geluid)	twee	vorig	zakdoek
schep	stoel		vork	zand
scheppen	stoep	u	vos	zandbak
scherp	stok	uil	vouwen	ze / zij
scheuren	stom (dom)	uit (afkomstig)	vrachtauto	zebra
schieten (met iets)	stop	uitdoen (kieren)	vragen	zee
schijnen / de zon	stoppen (stilstaan)	uittrekken (kieren)	vriend / vriendje	zeep
schijnt	stoten	uur	vrouw	zeer (doet zeer)
schoen	stout		vuur	zeg (tussenw.)
schommel	straat	vaak		zeggen
school	strak	vaas	waar	zeker
schoon	straks	vader	waar (echt)	zelf
schoonmaken	streep	vakantie	waarheen / waar	zes
schoot	strik	vallen	naartoe	zetten
schoppen	stuk (kapot)	van (bezit)	waarom	zeven
schotel / schoteltje	stuk / stukje	vandaag	wachten	zich
schreeuwen	stuur	vangen	wagen / wagentje	ziek
schrijven	suiker	varen	wakker	ziekenhuis
schrikken		varken	wang	zien
schudden	T-shirt	vast (zeker)	wanneer	zijn (ww)
sinaasappel	taart	vast(houden)	want (voegw.)	zijn (bez. vnw)
sla	tafel	vechten	want (handschoen)	zingen
slaan	tak	veel, meer, meest	warm	zitten
slap	tand	vegen	wassen	zo
slak	tandenborstel	ver, verder, verst	wat	zo (dadelijk)
slang (dier)	tandpasta	ver weg	water	zoals
slapen	tante	verder (voorts)	wc	zoeken
slecht	tas	verdrietig	wc-papier	zoet
slee	te groot	verdwijnen	we / wij	zomaar
sleutel	te klein	verf	week	zomer
slim	te hoog	vergeten	weer (nog eens)	zon
slinger	teen	verhaal	weer (zvw)	zonder
slok / slokje	tegelijk	verjaardag	weg (zvw)	zorgen
snappen	tegen (plaats)	verkeerd	weg (bijw.)	zout
sneeuw	tekenen	verkouden	weg (leggen)	zoveel
snel	tekening	verstaan	wei	zuchten
snijden	telefoon	verstoppert	weinig, minder, minst	zullen
snoep / snoepje	televisie / tv	vertellen	wel	zus / zusje
snor	tellen	verven	welk	zuur
soep	tent	veter	welterusten	zwaaien
sok	terug	vier	wereld	zwart
soms	terugbrengen	viere	werk / werkje	zwemmen
soort	teruggeven	vies (vuil)	werken	

Bijlage 2. Uitbreidingswoordenlijst Groep 1.

aanhebben	bushalte	gjechelen	kerstman	naald
aankomst	buurjongen	gieten	Kerstmis	naar (vervelend)
aansteken	buurman	gitaar	ketting rijgen	nadat
aardbei	buurmeisje	glad	kin	neef
aarde (grond)	buurvrouw	glimmen	kinderboerderij	nergens
achterblijven		gloeïend	kiwi	net (pas)
afbliven	cake	goedemiddag	klaar-over	nicht
afdrogen	cavia	goedemorgen	kledingstuk	niezen
afgaan (plaats)	cd / dvd	goedmaken	kletsen	normaal
afkloppen (zand)	circustent	golf	kletsnat	
afpakken	citroen	gordel	kleuter	om beurten
afvallen (plaats)	clownsneus	graafmachine	klimrek	omkiepen
afvegen	cola	grasveld	klittenband	omlaag
afwassen		groente	knikkeren	omver
alledrie	daarvoor	grond (aarde)	knuffel	omwaaïen
alletwee	deftig	grootmoeder	koekenpan	onderaan
anders (anders ga ik ...)	dekbed	grootvader	kom (znw)	ondersteboven
appelmoes	dennenappel	grote mensen	kooi	ondiep(e)
armband	dennenboom	gum	kopje duikelen	ongezellig
aspirine	derde	gym / gymnastiek	krat	onrustig
autoweg	dichtdoen	gymmen	kribbe	onvoorzichtig
avondeten	dichtmaken	gymspullen	kroket	oorbel
	dief		kruispunt	op bezoek komen
	directeur	haas	kruk	op een rij
badkamer	doen alsof	hagelslag	kurk	op je beurt wachten
badpak	dokterstas	hals	kwaken	op reis gaan
bakken	dom	hand / handje geven	kwijtraken	opbergen
bakker	douchen	heks		opendoen
balk	draaimolen	herder	laken	oplossen (probleem)
ballon	draak	herrie	lauw	oppassen (uitkijken)
band (auto, fiets)	drankje	het stormt	leggen	oprapen
bedankt!	draven	honger	levend	optillen
behangen	drijven	hoofdpijn	licht, lichter, lichtst	oranje
bekeuren	droogmaken	hooi	lieveheersbeestje	os
bekeuring	druif	huid	lijf	overkant
bekijken	druppel	hulp / hulpje	links	oversteken
beter (hersteld)	dwarrelen	huppelen	lokaal	
bezem	dwerg		los	paar (schoenen)
bezemsteel		ijsbeer		paardebloem
biefstuk	eekhoorn	ijzer	maat	papegaai
bier	een voor een	in 't echt	macaroni	paraplu
big	egel	in de buurt	maillot	parkeerplaats
bikini	eikel	in je blootje	mandarijn	parkeren
blik (doos)	elleboog	ineens	markt	pas op!
bloeien	engel	inpakken	marmot	pasgeboren
blouse	erbij horen	instappen	masker	pech hebben
boekenkast	erbij kunnen		mayonaise	pepernoot
boekenrek	eten maken	jarige job	meehelpen	pesten
boerin	ezel		meezingen	pestkop
bok (dier)		kaal	meel	piano
boodschappenkar	fee	kaft	meester	Piet / Zwarte Piet
boodschappentas	feesthoed	kalender	meloen	pijl
boon	fietspad	kalf	mengen	pink
borst	fietspomp	kapster	merel	pistool
borstel	flat	kassa	meten	pizza
bos (bloemen)	flauw	kastanje	metroselen	plaatje
bot	fornuis	kasteel	miauwen	plakband
botsing	framboos	kater	midden (znw)	plakboek
bovenin	fruit	kauwen	middenin	plakkertje
branden		keelpijn	mier	plakplaatje
breekbaar	gans	kelder	mijter	plaksel
brievenbus	geboren	kers	misselijk	plakspullen
broekspijp	gehakt	kerstbal	morsen	plastic
brommer	geluk hebben	kerstboom	mouw	politieagent
brug	gevaar	kerstfeest	mug	politiebureau
buitenland	gevangenis	kerstklok	mus	politiepet
buren	gezond	kerstliedje		

politiewagen	schoorsteen	staart	troon	vloer
poppenhuis	schort	staf	troosten	vloerkleed
poppenwagen	schouder	stal	tussendoortje	vogelnestje
prins	schuim	stampen	tweede	voor je beurt (praten, gaan)
prinses	schuiven	stapelen	uitblazen	vooruit
proeven	schuur	station	uitdelen	vorm
punt (stip)	scooter	steel	uitkiezen	vriezen
puntenslijper	shampoo	stempel	uitkleden (zich)	vrolijk
raadsel	sinas	stilstaan	uitpakken	vullen
raden	Sint / Sinterklaas	stilzitten	uitspoelen	waarschuwen
ramen lappen	sinterklaasfeest	stip	uitstappen	waggelen
rechtdoor	sinterklaasliedje	stoeprand	vastmaken	washand
rechttop	slaapkamer	stoer	veranderen	wasmiddel
rechts	slager	stof	verjaardagsfeest	water geven
regenjas	slipper	stoffer en blik	verkeer	weggooien
reis	slof	stompen	verkeersbord	wekker
reizen	sloffen	stoomboot	verkleeden (zich)	wenkbrauw
rek	slordig	stopcontact	verkleedkieren	wijd
reusachtig	slot, op slot	stoplicht	verkleuren	wimper
ridder	sluipen	strand	verrassing	winterjas
rijbewijs	sluïting	stromen	versieren	wond / wondje
rijp	smelten	strooien	versiering	woonkamer
ritssluiting	snavel	sturen (zenden)	versje	woonwagen
rook	sneeuwpop	supermarkt	vervelend	zaadje
roos	snuït	tafel dekken	verwarming	zandvorm
rotten	sop	tafelkleed	veulen	zebrapad
ruw	spaghetti	taxi	vierde	zeef
sandaal	spannend	te kort	vierkant	zeem
schaats	speeltuin	te veel	vijf december	zelfstandig
schaatsen	spelletje	telefoonboek	visite	ziekenwagen
schap (supermarkt)	spetteren	telefoonnummer	vissen	zilver
schat (lief iemand)	spijkerbroek	tot straks	via	zin hebben in
scheetje (windje)	spinazie	tot ziens	vlak	zinken
schil	spons	touwtje springen	vlam	zolder
schildpad	spook	toveren	vlecht	
schip	springtouw	tractor	vliegveld	
	sproeien	troep		
	sputten			

Bijlage 3. Thematische woordenlijst Groep 1 (minimum + uitbreiding).

algemeen / mensen	verdrietig erg (vervelend) naar (vervelend) vervelend alleen samen	jij / je jou je / jouw hij / ie hem zijn (bez. vnw) ze / zij haar (pers. vnw) haar (bez. vnw) u we / wij ons jullie hen (pers. vnw) hun	hand duim pink been knie voet teen nek hals keel lijf gezicht wang kin	verkleedkleden
mens baby kind jongen meisje man vrouw grote mensen zijn blijven worden veranderen ding	gek raar gewoon normaal		wimper wenkbrauw mond lip tand bot	kleren stof kledingstuk broek spijkerbroek broekspijp rok jurk hemd onderbroek T-shirt sok pyjama
sociale vaardigheden	zakdoek op schoot troosten	allebei samen gezellig alleen ongezellig allemaal alletwee alledrie erbij horen eigen elkaar helpen meegaan meedoen meehelpen zelf zich van (bezit) afpakken terugbrengen teruggeven	zintuigen	schoen paar (schoenen) laars / laarzen slipper slof sandaal
groeten, welkom & afscheid	pech hebben geluk hebben	omgaan met elkaar	oog kijken zien oor horen luisteren verstaan neus ruiken tong proeven vinger huid voelen zacht hard glad ruw	want trui mouw das (sjaal) muts pet hoed jas winterjas regenjas
dag (groet) doei/doeg hai/hoi hallo goedemiddag goedemorgen tot straks tot ziens welterusten	hebben geven aan voor met zonder nemen helpen alsjeblijft / alstublieft dank (je wel)	hebben geven aan voor met zonder nemen helpen alsjeblijft / alstublieft dank (je wel)	op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje	aan de hand ruzie klap au bijten duwen trekken vechten knippen slaan stompen spugen plagen pesten ophouden zeg (tussenw.) stom (dom) dom stout flauw pestkop probleem oplossen aankijken goedmaken ok (okee)
op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje	gevoelens	aan de hand ruzie klap au bijten duwen trekken vechten knippen slaan stompen spugen plagen pesten ophouden zeg (tussenw.) stom (dom) dom stout flauw pestkop probleem oplossen aankijken goedmaken ok (okee)	eruitzien / kleren	opendoen dichtdoen knoop (jas) knoop (veter) veter elastiek klittenband rits ritssluiting strik riem maat strak los wijd passen ketting ring armband oorbel
op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje	blij fijn gelukkig graag, liever, liefst heerlijk leuk lief mooi prachtig vrolijk bang schrikken eng boos	meisje jongen mevrouw meneer	voorkant achterkant haar / haren kapper vlecht mooi baard kaal snor spiegel kam kammen bril bloot in je blootje	wassen en plassen
op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje	eerste aan de beurt om de beurt om beurten op je beurt wachten voor je beurt praten een voor een	kennen horen bij houden van lijken op	aan aankleden (zich) aandoen aantrekken opzetten (muts) aan hebben dragen uitdoen uittrekken uitkleden (zich) zich verkleeden	wassen vies schoon bad douche douchen water kraan
op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje	ik mij mijn	lichaam	hoofd borst buik rug bil schouder arm elleboog	koud warm heet gloeiend zeep shampoo
op bezoek komen opendoen visite hand / handje geven heten naam kus / kusje		lichaamsdelen		

uitspoelen	tafelkleed	sinaasappel		
schuim	hap / hapje	mandarijn	groep	aanwijzen
washand	stuk / stukje	kiwi	juf(frouw)	deze
spons	tussendoortje	citroen	meester	die
nat		meloen	kind	dit
kletsnat	pap	aardbei	kleuter	dat
doek	brood	kers	leren (iets)	gebruiken
handdoek	broodje	framboos		voorlezen
afdrogen	boterham	schil	school	plaat / plaatje
droog	boter	rijp	gang	verhaal
	kaas	rotten	haakje	versje
spiegel	pindakaas		ophangen	plaatje
kammen	worst		kapstok	zetten
kam	hagelslag	snoep	deur	leggen
borstel		snoep / snoepje	kloppen (aankloppen)	werken
	avondeten	lekkers	kias	wijzen
tandenborstel	soep	ijsje	lokaal	proberen
tandpasta	pannenkoek	lolly	binnen	het klopt
poetsen	rijst	likken	rij	bijvoorbeeld
	macaroni	kauwgom	achterblijven	bekijken
wc	spaghetti	drop / dropje	stil (geluid)	uitkiezen
wc-papier	pizza	chocolade	rustig	zelfstandig
afvegen		koek / koekje	onrustig	
poepen	ei	cake	bel	denken
poep	vlees	noot / nootje		bedenken
doorspoelen	biefstuk	pinda	bord (school / keuze)	idee
plassen	gehakt	suiker	kast	bedoelen
plas	vis		rek	begrijpen
pot / potje	kip	smaken	kist	snappen
luier	aardappel	proeven	zak	denken (aan)
	patat	lusten	mand	nadenken
ziek	friet, frietjes	zin hebben in	opruimen	geloven (aannemen)
pijn	chips	proeven	opbergen	vinden (mening)
zeer	kroket	lekker	wegleggen	misschien
verkouden	mayonaise	vies	bewaren	volgens
hoesten	appelmoes	zoet	vegen	eigenlijk
zakdoek	yoghurt	zout	kleed	natuurlijk
niezen	via	zuur	hoek	waar (echt)
buikpijn			stoel	zeker
overgeven	groente	koken	kruk	vast (zeker)
spugen	sla	eten maken	plaats (plek)	zomaar
hoofdpijn	tomaat	pan	plek	vergeten
keelpijn	wortel	koekenpan	muur	weten
misselijk	spinazie	bakken	plaat	(ge)makkelijk
pil	boon	snijden	plantjes	moelijk
aspirine		roeren	water geven	
dokter	drinken	meel	gieter	communiceren
dokterstas	dorst	mengen	gieten	knikken
prik	drinken	zeef		ja / jawel
prikken	opdrinken	schort	knop / knopje	wel
ziekenhuis	slok / slokje	knoeien	drukken	zo
ziekenwagen			lamp / lampje	nee
dood	beker	boodschappen doen	licht / lichtje	echt (heus)
levend	glas	kopen	stekker	noemen
bloed	flës	nieuw	stopcontact	opletten
pleister	speen (baby)	boodschappen doen		merken
wond / wondje	kop / kopje	portemonnee	kringroutines	vertellen
beter (hersteld)	pakje	geld	tellen	vragen
gezond	schudden	cent	dag (etmaal)	zeggen
	rietje	goedkoop	gisteren	fluisteren
eten en drinken	morsen	duur	morgen	praten
eten		tas	week	roepen
honger	sap	boodschappentas	jaar	schreeuwen
eten	melk	winkel	vandaag	kletsen
kauwen	chocomel / chocomelk	markt	morgen (ochtend)	raden
happen	/ chocolademelk	slager	middag	raadsel
opeten	koffie	bakker		
het is op	thee	supermarkt	kring	overig
	limonade	schap	hulp / hulpje	moeten
	cola	boodschappenkar	kiezen	mogen
	sinas		naast	willen
	bier	op school	vinger	zullen
	fruit	wegwijs in de groep	opsteken	hoeven
	appel		stilzitten	nodig hebben / zijn
	peer		instructietaal/denktaal	kunnen
	banaan		doen	

belangrijke woordjes

en
ook
of
maar (doch)
toch
omdat
want
dus
als (indien)
eerst ...dan
eerst ...daarna
verder (voorts)

vraagwoorden

hoe
waarom
wie
wat
welk

spelen en werken

werken
beginnen
bezig
doorgaan
klaar
af (klaar)
afmaken
stoppen
fout
verkeerd
goed
goed zo!
keurig
slordig
prima
knap
lukken / het lukt

omgaan met spullen

spullen
afspreken
zorgen
aankomen (aanraken)
afbliven
onvoorzichtig
oppassen
pas op!
waarschuwen
breken
breekbaar
kapotmaken
kapot
stuk
weg
kwijtraken
kwijt
jammer
vinden (terug)

knutselen

klei
verf
hout
kurk
ijzer
plastic
lijm
plaksel
draad / draadje
naald
touw / touwtje

doos
deksel (doos)
kraal
ketting rijgen
prullenbak
weggooien
schaar
werk / werkje
rommel
blik (doos)
kleien
knippen
droogmaken
dichtmaken
vastmaken
opruimen
netjes
plakken
plakspullen
glimmen
maken (vervaardigen)
prikken
scheuren
steken (plaatsen in)
stempelen
stempel
vouwen

tekenen

tekenen
papier
potlood
plakband
puntenslijper
gum
tekening
punt (potlood)
scherp
krijtje
kleuren (ww)
krassen
lijn
kwast
verven
stift
dop

schrijven

schrijven
pen
woord
blad / blaadje (papier)
brief
sturen (zenden)
computer
letter
punt
lezen

speelgoed

speelgoed
spel (spelen)
spelen
bouwhoek
bouwen
blok
stapelen
toren
kasteel
brug
omver
beer
knuffel
auto
boek

kaft
opendoen
dichtdoen
bak
krat
berg
poppenkast
poppenhuis
poppenhoek (huishoek)
pop
poppenwagen
wieg
kussen (het)
lego
oprapen
puzzel
puzzelen
kassa
sticker
plakboek
plakkertje
plakplaatje

rollenspel en sprookjes

in 't echt
doen alsof
masker
ridder
directeur
boef
dief
politie
politieagent
politiepet
politiewagen
politiebureau
gevangenis
schieten
pistool
pang!
stop

kabouter
koning
koningin
deftig
boef
monster
reus
reusachtig
draak
dwarf
spook
fee
heks
bezem
bezemsteel
toveren
prins
prinses
troon

kleuren

blauw
bruin
geel
goud
grijs
groen
oranje
paars
rood
roze
wit
zilver
zwart

kleur
kleuren (ww)
verkleuren

muziek en geluid

fluit
gitaar
piano
toeter
trommel
fluiten
zingen
meezingen
piepen
klinken

geluid
lawaaï
herrie

muziek
liedje
tik (klap)
cd / dvd

bewegen & spelen

spelen
liggen
staan
stilstaan
zitten
lopen
hollen
rennen
stappen
huppelen
stampen
sloffen
stap
langzaam

gymnastiek
gymmen
gymspullen
balk
op een rij
optillen

bal
rollen
gooien
vangen
mis
vast
los
loslaten
terug
voetbal
voetballen
streep
schoppen
stoten
tegen (plaats)

buiten
durven
spannend
stoer
sterk
slap
klimmen
klimrek
boven
bovenop
hoog
omhoog

beneden
erop
eraf
springen
hop / hup
hupsakee
naast
hangen
op z'n kop
ondersteboven
rechtop
afgaan

gevaarlijk
voorzichtig
vallen
afvallen
grond
pijn

kruijen
sluipen
hut
tent
in
uit
op
onder
door
doorheen
tussen
erin
steen
stok

speeltuin
wip
op en neer
schommel
heen en weer
draaimolen
draaien
rondraaien

kar
step
fiets
fietsen
stuur
rijden
rijden
wagen
wiel
trekken
kiepen
omkiepen
botsen
botsing

omdraaien
omvallen

zand
zandbak
zandvorm
vullen
schep
scheppen
leggen
afkloppen (zand)
zwellen
badpak
bikini
plons
spetteren
rand
kant
diep
het ondiepe

spelletje	strooien	meten	tijd	weer (nog eens)
verstoppen	Piet / Zwarte piet	precies	tijd	opeens
zoeken	stoomboot	te groot	wanneer?	plotseling
knikker	rekenen, vergelijken,	te klein	altijd	ineens
knikkeren	ruimte en tijd	te hoog	steeds	in en om het huis
springtouw	rekenen / hoeveelheid	te kort	soms	huis
touw(tje) springen		te veel	vaak	wonen
feest	tellen	ruimte	nooit	huis
verjaardag	nummer	waar	voor	flat
jarig	keer	hier	voordat	na
verjaardag	één	daar	na	nadat
verjaardagsfeest	twee	ergens	klok	uur
jarige job	drie	nergens	dag	week
feest	vier	overal	jaar	kalender
vieren	vijf	voor	morgen	ochtend
hoera	zes	voort	middag	avond
feesthoed	zeven	achter	dag	licht
versieren	acht	achteruit	zon	wakker
versiering	negen	beneden	nacht	donker
slinger	tien	boven	maan	ster
ballon	eerste	omhoog	slapen	moe
blazen	tweede	omlaag	slapen	slapen
pakje	derde	bovenop	moe	slapen
uitpakken	vierde	bovenin	slapen	slapen
inpakken	allebei	onder	slapen	slapen
cadeau	alletwee	onderin	slapen	slapen
krijgen	alledrie	onderaan	slapen	slapen
verrassing	allemaal	midden (zvw)	slapen	slapen
bedank!	elk	middenin	slapen	slapen
uitdelen	ieder	bij	slapen	slapen
pakken	iedereen	naast	slapen	slapen
taart	niemand	tegen	slapen	slapen
kaars / kaarsje	half	af	slapen	slapen
aansteken	heel	tussen	slapen	slapen
branden	helemaal	overheen	slapen	slapen
uitblazen	hoeveel	eraan	slapen	slapen
uitjes	geen	erbij	slapen	slapen
circus	niets	erbij kunnen	slapen	slapen
circustent	niks	andersom	slapen	slapen
woonwagen	een paar	neerleggen	slapen	slapen
clown	heleboel	neerzetten	slapen	slapen
clownsneus	zoveel	richting / de weg	slapen	slapen
dansen	alles	waarheen	slapen	slapen
film	vergelijken	waar naartoe	slapen	slapen
kaartje	als	dichtbij / dichterbij /	slapen	slapen
klappen	zoals	dichtstbij	slapen	slapen
vlag	hetzelfde	ver / verder / verst	slapen	slapen
kerst	anders	ver weg	slapen	slapen
Kerstmis	soort	naar	slapen	slapen
kerstfeest	heel (erg)	naartoe	slapen	slapen
kerstboom	weinig, minder, minst	heen	slapen	slapen
kerstbal	veel, meer, meest	over	slapen	slapen
kerstman	andere	langs	slapen	slapen
kerstliedje	soort	tot	slapen	slapen
kerstklok	heel (erg)	kant	slapen	slapen
kribbe	weinig, minder, minst	links	slapen	slapen
engel	veel, meer, meest	rechts	slapen	slapen
baby	goed, beter, best	rechtdoor	slapen	slapen
geboren	groot, groter, grootst	vormen	slapen	slapen
herder	dik, dikker, dikst	vorm	slapen	slapen
Sinterklaas	dun, dunner, dunst	rond	slapen	slapen
Sint / Sinterklaas	klein, kleiner, kleinst	plat	slapen	slapen
vijf december	hoog, hoger, hoogst	bol	slapen	slapen
sinterklaasfeest	kort, korter, kortst	cirkel	slapen	slapen
sinterklaasliedje	lang, langer, langst	bol	slapen	slapen
staf	leeg, leger, leegst	driehoek	slapen	slapen
mijter	vol, voller, volst	lijn	slapen	slapen
pepernoot	licht, lichter, lichtst	punt	slapen	slapen
	(groter etc.) dan	streep	slapen	slapen
	even groot	stip	slapen	slapen
	even klein	vierkant	slapen	slapen
	evenveel	vlak	slapen	slapen

afwassen
ramenlappen

buren

buren
buurman
buurvrouw
buurmeisje
buurjongen

familie

moeder
vader
mama / ma / mam
papa / pa / pap
broer
zus
oma
opa
grootmoeder
grootvader
oom
tante
neef
nicht
foto

straat & verkeer

op straat
in de buurt
verkeer
stoep
stoeprand
weg
autoweg
fietspad
fietspomp
motor
scooter
brommer
rijden
rijbewijs
parkeren
parkeerplaats
bus
bushalte
instappen
uitstappen
tram
metro
taxi
vrachtauto
helikopter
hijskraan
tractor
graafmachine

druk (niet rustig)
wachten
oversteken
zebrapad
klaarover
overkant
kruispunt
verkeersbord
pijl
veilig
gordel
politie
bekeuren
bekeuring
botsen
gevaarlijk
gevaar
stoplicht
pas op!

op reis

vakantie
land
buitenland
reis
reizen
trein
station
vliegen
vliegtuig
vliegveld
boot
schip
varen
land (staat)
aankomst

wereld
zee
berg
tent

natuur

water

druppel
sproeien
spuiten
stromen
zinken
drijven

vuur

brand
rook

vlam

dieren

aaien
bijten

mand
hol
hok
vogelnest
stal
kooi

poot
kop
staart
bek
snavel
snuif

huisdieren

hond
blaffen
kat
poes
miauwen
kater
konijn
marmot
cavia
vogel/ vogeltje

tuin en park

mus
merel
gans
waggelen
eend
kwaken
haas
muis
piepen
mol
egel
slak
vis
kikker

kleine diertjes

vlieg
spin
mug
mier
vlinder

lieveheersbeestje

boerderij

kinderboerderij
boerderij
boer
boerin
hooi
koe
kalf
geit
bok
schaap
paard
draven
veulen
varken
big
kip
haan
kuiken
ezel

bos
eekhoorn
hert
uil
vos
wolf

dierentuin

giraf
tijger
krokodil
leeuw
aap
olifant
slang
zebra
papegaai
beer
ijsbeer
schildpad

planten

plant
boom
tak
wortel
bos
aarde (grond)
grond (aarde)

seizoenen & weer

weer
lucht

wolk
wind
zon

herfst
het regent
het waait
blad / blaadje
rood
bruin
geel
dwarrelen
omwaaien
pla
paddestoel
dennenboom
dennenappel
kastanje
eikel

winter
koud
het vriest
ijs
sneeuw
het sneeuwt
sneeuwpop

uil
slee
schaatsen
schaats
glijden

lente
smelten
groeien
zaadje
grond
bloem
steel
paardenbloem
wei
jonge dieren
pasgeboren

zomer
warm
de zon schijnt
gras
grasveld
groen
roos
schelp
strand
zand
golf

Bijlage 4. Minimumwoordenlijst Groep 2.

aankomen	beide (-n)	cowboy	elf (getal)	glanzen
aanlopen (komt...)	belangrijk	cowboyhoed	enig (alleen)	glibberig
aanrecht	beleefd	crossfiets	enkel (een paar)	glimlachen
aantal	beleven		enorm	glippen
aanvliegen (rennen)	beloven	daaraan	er vandoor gaan	gluren
aanvoelen (tastzin)	bemoeien	daarin	erachter	goeienacht
aanzetten	benieuwd	daarmee	eraf	graan
aarde (aardbol)	benzine	daarnet	eraf halen	gracht
aardig	bereiken	dagje uit	erbij	graf
achteraan	beroemd	dame	erbij doen	grappig
achterbank	beschermen	dansje	erf	graven
achterkant	besluiten	dapper	ermee	griezelig
achterpoot	bestaan	de slappe lach	ernaar	grijzen
achtien	bestuurder	december	ernstig (serieus)	grijpen
adem	betekenen	deftig	eruit zien als	grommen
ademen	beven	degene	etage	grondwater
ademhalen	bevriezen	dertien	euro	gulzig
adres	beweging	deurbel	even donker	gylschoenen
af en toe	bewolkt	deurmat	even licht	gymzaal
afbreken	bewonderen	dinsdag	extra	
afhalen	bezem	dinsdag		haai
afknippen	bezoek	diploma	familie	haard
aflopen (einde)	bezorgd	direct	fantastisch (geweldig)	haast (bijna)
afpakken	bibberen	divali	februari	haast (tijdgebrek)
afscheid	bijzetten	dochter	feest vieren	hak
afstand	bijzonder	doelpunt	feestdag	hal
afstandsbediening	binnenkant	doktersjas	feestjurk	halen (roepen)
afzakken (broek)	binnenkomen	dol op	feliciteren	halte
agent (politie)	bladzijde	domoor	fladderen	hamer
alfabet	bleek zien	donder	flink (dapper)	hamster
allang	bliksem	donderdag	flink (groot, veel)	handig
allerlei	blind	donkerblauw	foto toestel	handschoen
alsof	bloempot	donkergroen	franje	hangen (houding)
alvast	blokkendoos	doodgaan		hapje (gerecht)
alweer	blussen	doodmoe	gaan over	hardlopen
ambulance	bocht	doodstil	gaas (afrostering)	hardop
angst	boel (veel)	doof	galopperen	hart
ansichtkaart	boffen	door elkaar	gapen	hartelijk
antwoord	bol (zwn)	doorgeven	gedag	hartstikke
antwoorden	bonzen	doorlopen	gedragen (zich)	haven
apart (afzonderlijk)	boodschappen doen	doormidden	geduld	hebbertig
apparaat	boor	doortrekken	geduldig	heer
applaus	boren	doorwerken	geheim (zwn)	helft
april	bot	dor	geheimzinnig	helikopter
arm (niet rijk)	bovenaan	dorp	gehoorzaam	helpen (baten)
arm (zielig)	bovendien	dragen (kleren)	geleden (tijd)	hemel
augustus	bovenkant	droevig	gelijk (meteen)	herkennen
autorijden	brandweer	droom	gelijk (tegelijk)	het geeft niet
autoweg	brandweerauto	duiken (doek, gedoken; zee)	gelijk hebben	het hagelt
avonds ('s)	brandweerman	duizelig	geloven (niet zeker weten)	het hebben over
avontuur	bravo	duizend	geluid	het kan me niet(s)
	breed	duw	geluk	schelen
baas	brok	dwars (richting)	gemeen	heus
baas spelen (de)	brutaal		genieten (plezier)	hierachter
badhanddoek	buigen	echo	genoeg hebben van	hiermee
balkon	buiging	echt (tegenover vals)	gesp	hieronder
band (stof)	buitenkant	een feest geven	getal	hijgen
batterij	buitenlands	eens (akkoord)	getallenlijn	hik
bedanken	bulderen	eenzaam	getrouwd	hitte
bedekken	buurt	eerder	geven (feest)	hoewel
bedoeling		eerlijk	geweldig	honderd
bedroefd	camping	eetwaar	gezicht (aانبlick)	hongerig
beek	carnaval	eigenwijs	gieren	hoofdschuddend
beet (vast)	cement	eiland	gillen	hoop (berg)
begin	chauffeur	eind / einde	gisteravond	hoop (veel)
begraven	cijfer	eind (afstand)		hopen
behalve	controleren	elektrisch		horizon

horloge	kleding	loeien	oceaan	pad
huid	klep (deksel)	logeren	ochtend	pak
iemand anders	kletteren	loi	oefenen	pakken (gevangen)
iets anders	kleurboek	lopen (vloeistof)	oerwoud	pal
ijscoman	kleurkrijt	lucht (zuurstof)	ogenblik	paniek
ijskoud	kleurpotlood	lucifer	oktober	park
in brand staan	kleven	lui	om (tijdstip)	pas (nog maar)
in de gaten houden	klodder	luid	omgaan met elkaar	pijp (buis)
in de war	klokhuis	luisteren (gehoorza-	omkeren	plaats (stad)
in een rij staan	knabbelen	men)	omslaan (bladzijde)	plafond
in elk geval	knagen	maaltijd	onder (tijdens)	plank
in groepjes	knap	maand	onderdoor	plas (water)
in het midden	knorren	maandag	ondergaande zon	plastic
in het rond	knuffelbeest	maart	onderkant	plein
in orde	knuffelen	machinist	ondersteboven	plezier
in slaap vallen	knutselen	mager	ondertussen	plof(fen)
in zijn eentje	koets	maken (repareren)	onderweg	plukken
inderdaad	koffie	maken (zorgen dat)	ongeluk	pony
indiaan	kogel	mal	ongelukkig	poos(je)
ingang	koken (water)	manier	ongeveer	poot (tafel)
inhalen	kokosnoot	map	onmiddellijk	post
inkleuren	koprol	mat (zrw)	onrustig	postbode
inpakken (cadeau)	koptelefoon	matras	ontbijt	precies (securu)
insect	korst	mazelen	ontdekken	pret
insmeren	kosten	meeloper	ontmoeten	pretpark
instoppen	kous	meemaken	ontsnappen	probleem
instorten (gebouw)	kraag	meer (zrw)	ontzettend	prop
intussen	kraai	meespelen	onvriendelijk	pruim
ja knikken	kraaien (haan)	meevallen	onweer	prullenmand
jagen	krabben	meid	onzin	publiek
jager	kraken	memory	ooit	rails
jam	krijzen	meten (lengte)	oorpijn	raken
jammeren	krokus	meter (100 cm)	op (moment)	rat
janken	krom	microfoon	op het nippertje	recht
januari	kruis	middags ('s)	op pad	recht (rechterkant)
jazeker	kruiwagen	minuut	op reis	rechthoek
jeuken	krul	mist	op reis gaan	redden (leven)
jezelf	kubus	modder	op tijd	regenboog
jong (het)	kuil	moederdag	op weg	reiger
juichen	kussen	moeite	op zijn gemak	rekenen
juist (goed)	kust (zrw)	mogelijk	op zijn kop krijgen	remmen
juist (net)	kwaad	moment	op zoek	rest
juli	kwart	mompelen	openen	restaurant
juni	kwebbelen	mooi (ok)	opeten	rijmen
kaart (landkaart)	laag	mopperen	ophalen (afhalen)	riilen
kaart (spel)	laast (onlangs)	morgens ('s)	opnieuw	rivier
kabaal	lach	mos	oppakken (optillen)	robot
kakelen	ladder	motor (machine)	oppassen (toezicht)	roeien
kalm	lade	muziek maken	opplakken	rond (rondom)
kameel	land (zee)	muziekinstrument	opschieten	ronde (rondgang)
kan (zrw)	languit	na (achter)	opschrijven	rondkijken
karton	lap	na-afopen	opstaan (bed)	rondlopen
katoen	last (hinder)	naartoe gaan	opstaan (gaan staan)	rondom
keihard	lastig	nadoen	opstapelen	rugzak
kerk	leggen (ei)	narcis	opsteken (vinger)	ruilen
kermis	lek	nazeggen	opzeggen (gedicht)	rups
kerstkaart	lelijk	nee schudden	opzoeken (proberen te vinden)	rust
kier	lenen (van)	negen	oud & nieuw	rusten (slapen)
kies (tand)	leren	negentien	oud (tegenover nieuw)	saai
kiespijn	les	Nieuwjaar	ouder	sappig (appel)
kilometer	letten op	nieuws (journaal)	over (plaats)	schaal (schotel)
klaar zetten	leunen	nieuwsgierig	over (tijdsaanduiding)	schaduw
klaarmaken	leven	nijdig	overblijven	schamen (zich)
klagen	lievelingsdier	nog (opnieuw)	overblijven (rest)	schattig
klank	lieverd	nogal	overdag	scheef
klant	lift	Noordpool	overeind	schelden
klappen (applaudiseren)	liggen aan	november	overslaan	schilder
klappen (fietsband)	linker (plaats)	ober	oversteken	schminken
	lippenstift		paardrijden	schrift
	locomotief		paasei	schuin

seizoenen	tegelijk	vanochtend	vooral	woensdagmiddag
september	tegenhouden	vanuit	voorbeeld	woest
sieraad	tegenkomen	vanzelf	voorbij (afgelopen)	wol
sirene	telkens	varkensvlees	voorbij (verder)	woonomgeving
sjaal	tellen	vast (al)	voorbijlopen	wrijven
slagroom	tenslotte	vast (stevig)	voordat	
slingeren (zwaaien)	terechtkomen (plaats)	vastplakken	voor deur	zaad
sloot	tevreden	vastzitten	voorlezen	zaaien
sluiten	theepot	veertien	vouw	zaal
smakelijk	theezakje	veertig	vouwblad	zacht (kracht)
smaken	thermometer	veilig	vraag	zaterdag
smal	thuisblijven	vel (huid)	vreemd	zeehond
smullen	thuiskomen	vel (papier)	vriendin	zeerover
snoepen	tijds	veld	vrij	zeggen (dat wil)
snuffelen	tijdschrift	vensterbank	vrijdag	zeggen
snuiten (neus)	tikken (geluid)	ver af (verderaf)	vroeg	zelfs
snuiven	tikkertje	verbaasd	vroeger	zenuwachtig
snurken	tillen	verband (wond)	vrucht	zestien
soepel	timmeren	verbergen	vuil	zeuren
soldaat	timmerman	verbieden	vuilniswagen	zicht
sorry	toevallig	verdelen	vuilniszak	zichzelf
spatten	toilet	verdergaan	vuist	zilig
speelplaats	totdat	verderop		zijkant
speeltuin	touw	verdiene	waar (juist)	zijn best doen
spel	tovenaar	verdrinken	waarin	zijn gang gaan
spijten	traan	verdwalen	waarop	zijn mond houden
spinnen (draden)	trek (eetlust)	verfpot	waarschijnlijk	zijn zin krijgen
spinnenweb	trekken (gezichten)	vergelijken	waarvoor	zin (woorden)
spoelen	trekken (tocht)	vergissen	wandelen	zoals
sport	treurig	verkeer	wandeling	zodat
spreken	trillen	verkopen	warmte	zodra
sprookjesboek	trommel (koek)	verlangen (ww)	was (wasgoed)	zoek (verloren)
spuut	trots	verlegen	wasbak	zoemen
spuiten	trouwen	verliefd	wasknijper	zoen
sputteren	trouwens	verliezen	waslijn	zoenen
staan (mooi)	tulp	verrassen	wasmachine	zoiets
stad	tunnel	verrukkelijk	wasmand	zolang
stapel	tweling	verschillend	waterpokken	zondag
stelen	twintig	verschrik	wc rol	zonde (jammer)
stem (praten)		verstoppertje	wedden	zonnebril
stempelkussen	uiterlijk	vertrekken	wedstrijd	zonnig
stevig (fors)	uitgaan (vuur)	vertrouwen (ww)	weegschaal	zool
stevig (solide)	uitgang	vervelen	weekend	zoon
stiekem	uitglijden	vervoer	wegen	zorgen voor
stikken (benauwd)	uithalen	verwachten	wegwezen	zover (tot zover)
stinken	uitkiezen	verwennen	weiland	zucht
stofzuigen	uitkijken	verzamelen	weinig (inhoud)	zuiden
stofzuiger	uitknippen	verzinnen	welkom	Zuidpool
stom (vervelend)	uitlachen	vet	welnee	zuigen
stoom	uitladen	vierkant	wennen	zulk
stoppen (ophouden)	uitnodiging	vies (smaak)	wens	zuster (verpleeg)
met iets)	uitpraten (afronden)	vijftien	wensen	zwaaien (heen en
storen	uitpraten (bijleggen)	vijftig	werken (apparaat)	weer)
storm	uitrusten	vijver	wiebelen	zwaailicht
stotteren	uitsteken	vlakbij	wijd	zwaluw
streng		vlek	wijs	zware stem
struikelen	vaart	vlieger	wijzer	zweefvliegtuig
sturen	vaart (snelheid)	vluchten	wild (bvnw)	zweetdruppels
suf (bnw)	vacht	voeren (dieren)	wimper	zwembad
suikerfeest	vakantiereisje	voetstap	winkelen	zwembroek
super	van plan zijn	vol (volledig)	winnaar	zwemles
surprise	vanaf	volgen (achterna)	winnen	zwempak
	vanavond	voor (doel)	winterslaap	zweven
taai	vandaan	voor (ipv)	wippen	zwijgen
tapijt	vandoor	voor (tijdstip)	wisselen (ruilen)	
te lang	vanmiddag	voor de gek houden	wisselen (sport)	
te pakken (ziek)	vanmorgen	voor het eerst	woedend	
te voorschijn	vannacht	vooraan	woensdag	

Bijlage 5. Uitbreidingswoordenlijst Groep 2.

achterdeur	club	kangoeroe	meegeven	opmaken (opeten)
achterin	conducateur	kanon	meekomen	opnemen (muziek)
achterlicht		kap (de)	meerijden	opnoemen
achternaam	dal	kapitein	meestal	oprollen
achterover	delen	karwei	meeste	opschuiven
afdrogen	dolfijn	kassabon	meeuw	optocht
afgooien	dooien	kegel	melktand	optreden
aflikken	duif	kennis (persoon)	mesthoop	opvreten
afrekenen	dweilen	ketel	met grote ogen	opwinden (zich)
afscheuren		ketting (keten)	met z'n drieën	opzetten (tent)
afsnijden	eergisteren	kikkervis	met z'n tweeën	overmorgen
afspoelen	erom	kikvors	metrostation	overnieuw
afstempelen	everzwijn	kinderwagen	metseelaar	overtekenen
afvoer	expres	kippenvel	meubels	overtrekken
afvragen		kippenvlees	middageten	
afwas	flauwekul	klapperen	miljonair	paleis
afwasborstel	fietspomp	klauteren	mini	paprika
allereerste	flipperkast	kleermakerszit	minste	pauze
allerlaatste	fluitketel	kleine letter	mislukken	per (per dag)
ananas	floppen	kletskous	missen (niet raak)	per bus
anderhalf	fruitschaal	klikken	missen (ontbreken)	per ongeluk
angstig		klomp	mobieltje	perenboom
appelboom	gebak	kloppen (slaan)	molen	pianospelen
appeltaart	geeuwen	klosje (garen)	mop (grap)	pijp roken
	gemak (makkelijk)	knallen	moskee	pikken (vogels)
bacterie	gevoelens	knacht	muisgrijs	pin
barbecue	geweer	kneden (klei)	museum	pinnen
basisschool	goochelaar	kniekous	muzikant	pitten (fornuis)
behang	goochelen	knijper		plan
beleefd zijn	goudvis	knip (knippen)	nachtmerrie	plat dak
bellen blazen	grazen	knoopsgat	nagellak	pluim (veer)
berg (stapel)	greppel	koekoek	najaar	pluis
bes	groente	koel	nakijken (oog)	podium
beschuitje	groenteman	kok	namelijk	postzegel
beste	groepje van drie	komkommer	natekenen	prikbord
bestek	gulp	konijnenhok	natuur	prikkeldraad
bestellen		Koninginnedag	navel	pruik
beukennotje	helder	koorts	navertellen	pudding
bever	helm	kraam	negende	puffen
bibliotheek	hengel	kralenplank	net (visnet)	puntdak
bietjes	het hangt ervan af	kudde	neurien	
bij (insect)	heuvel	kunst (prestatie)	neusdruppels	raad (advies)
bijl	hinniken		neushoorn	ramadan
bioscoop	hobbelpaard	landen (ww)	nijlpaard	rammen
blaten	hondenpoep	lantaarnpaal	nul	rapen
bloedneus	honing	later	nummer	ravijn
bloembol	hoofdhoek	leegdrinken	oever	razen
boksen	hoofdletter	leesboek	offerfeest	rechttop
bolhoed	horen (ww. norm)	leg	oliebol	reep (papier)
bom	hotel	lekken	omdoen	regel
boodschappenlijstje	hup	letter	omgaan met elkaar	regelen
boomstam	hurken	lezen	omheen	regenbui
box	hyacint	licht (straling)	omhooghouden	regenlaarzen
brommen		lichtblauw	omkijken (over de	regenpijp
broodtrommel	ijsschots	lichtgroen	schouder)	regenwater
brullen	indianepak	lief vinden	omstebeurt	reisbureau
buis	indiantooi	liegen	omwaaien	rek
buitendeur	indoen	lijn	onaardig	riet (plant)
buitenkomen	indrukken	lint	onderzoek	rijnen
buitenspelen	inhouden (adem)	losmaken	onderzoeken	rinkelen
bult	inladen	luciferhoutje	ongerust	rit
bureau (schrijftafel)	inslikken	luiaard	onhoorbaar	ritselen
burgemeester	kaart (ticket)		onlangs	rol (cilinder)
	kameleon	matroos	onthouden	roltrap
champignon	kampioen	medaille	opblijven	roos
cirkel	kanarie	meebrengen	ophalen (schouders)	rots
clownspak				

rottig	sneeuwvlok	titel	verjagen	vrachtwagen
rotzooi	snikken	tocht	verkeer	vreemde
ruit (glas)	snorhaar	toe (komaan)	verkeersbord	vreselijk
rukken	spellen	toetje	verklappen	vriendelijk
	staren	toilet papier	verkleeden	vuurwerk
scharrelen	steeg	toiletas	verlaten	
schateren	steil	toneel spelen	vers	walvis
schatrijk	stekel	trakteren	verschijnen	wapperen
schatten	steken (prikken)	trampoline	verschil	waterkant
schild	stijf	trapleuning	verslijten	waterleiding
schipper	stijgen	trappen	verstandig	waterpistool
schok (beweging)	stinkdier	trapper	verte	web
schoolbord	stoeien	trippelen	vervoeren	wegbrengen
schooldokter	stoelpoot	troebel	vervoermiddel	weggaan
schoolkrant	stof (kleding)	trompet	verwend	weglopen
schoolplein	storten (gooien)	tuintslang	verzorgen	weide
schoolreisje	straal (water)	turen	via	wesp
schrijven	straf	tussendoor	vleugel	wielrenner
schrokken	streek	twee aan twee	voeten vegen	winkeljuffrouw
schutting	strijken		vogelkooi	wonder
seconde	strikken	ui	vogelverschrikker	woord
servies	stripboek	uiterlijk	volgen (begrijpen)	woordblad
shirt	strippenkaart	uitgerust	volgorde	woordenboek
sip	stro	uitleggen	voor schut staan	worm
sissen	struik	uitmaken (belang)	voorbank	
ski	stuiven	uitroepen	voordoelen	zadel
skiën	suikerklontje	uitwringen	voordringen	zagen
slagrand	suikerpot	uitzoeken	voorjaar	zakken (ww naar beneden)
slakkenhuis			voorkant	zaklopen
slang (buis)	tachtig	vals (boosaardig)	voorlicht	zalf
sleutelgat	tandarts	veer	voorlopig	zalig
sleutelhanger	tegel	vent	voornaam	zeilboot
slurf	tegenaan	verbazing	voorover	zeilen
smak	tegenover	verdieping	voorpoot	zuurkool
smakken	tekenfilm	vergeet-me-nietje	voorstellen	zwaargewicht
smeken	tel	vergrootglas	voorstelling (film)	
snackbar	tennis	verhuiswagen	voortaan	
sneeuwballen gooien	terugleggen	verhuizen	voorzeggen	

Bijlage 6. Thematische woordenlijst Groep 2 (minimum + uitbreiding).

Beleefd zijn

bedanken
beleefd
beleefd zijn
burgemeester
gedag
gedragen (zich)
geduld
geduldig
gehoorzaam
goeienacht
hangen (houding)
helpen (baten)
horen (ww. norm)
jazeker
zijn mond houden
schelden
smakelijk
sorry
spijten
welnee

Brandweer

blussen
brandweer
brandweerauto
brandweerman
in brand staan
instorten (gebouw)
ladder
nachtmerrie
redden (leven)
sirene
spuit
spuiten
touw
trede
uitgaan (vuur)
vuurwerk
zwaailicht

Boodschappen doen

afrekenen
bestellen
euro
inpakken (cadeau)
kassabon
klant
kraam
kosten
ophalen (afhalen)
pakken
pin
pinnen
rondkijken
super
winkelen
winkeljuffrouw

Dagen en maanden

maandag
dinsdag
woensdag
donderdag

vrijdag
zaterdag
zondag
januari
februari
maart
april
mei
juni
juli
augustus
september
oktober
november
december

Dieren

achterpoot
bever
blaten
bij
brullen
dolfijn (vis)
duif
everzwijn
fladderen
gaas (afrastering)
galopperen
goudvis
graven
grazen
grommen
haai
hamster
hengel
hoop (berg)
hinniken
insect
jagen
jager
jong (het)
kakelen
kameel
kameleon
kanarie
kangoeroe
kikvors
kikkervis
knorren
koekoek
konijnenhok
kraai
kraaien (haan)
kudde
lasso
leg
leggen (ei)
lievelingsdier
loeien
meeuw
net (visnet)
neushoorn
nijlpaard
pluim (veer)
ontsnappen
opmaken (opeten)
pikken (vogels)

pluis
pony
prikkeldraad
rat
reiger
rups
scharrelen
schild
slagtand
slakkenhuis
slingeren (zwaaien)
slurf
snorhaar
snuffelen
spinnen (draden)
spinnenweb
stekel
steken (prikken)
stinkdier
stro
vacht
veer
verdrinken
verjagen
vleugel
voeren (dieren)
vluchten
vogelkooi
vogelverschrikker
voorpoot
walvis
web
weide
weiland
wesp
winterslaap
wol
worm
zadel
zeehond
zoemen
zorgen voor
zwaluw

Eten en drinken

aflikken
afsnijden
ananas
appeltaart
barbecue
bes
beschuitje
bestek
bietjes
brok
brodtrommel
champignon
eetwaar
etenstijd
fruitschaal
gebak
groente
gulzig
hapje (gerecht)
hongerig
honing
jam

kippenvlees
klokhuis
knabbelen
knagen
komkommer
koken (water)
kokosnoot
leegdrinken
maaltijd
mager
middageten
oliebol
ontbijt
opeten
opvreten
paasei
paprika
plukken
pruim
pudding
sappig (appel)
schaal (schotel)
servies
schrokken
slagroom
smakken
smaken
smullen
snackbar
snoepen
suikerpot
suikerklontje
taai
theepot
theezakje
toetje
trek (eetlust)
trommel (koek)
ui
varkensvlees
verrukkkelijk
vers
vet
vies (smaak)
vrucht
zin (lust)
zuigen
zuurkool

Familie

achternaam
begraven
dochter
getrouwd
graf
kennis
ouder
raad
voornaam
zoon

Feest vieren

bellen blazen
bijzonder
boffen
carnaval

dansje
divali
een feest geven
feest vieren
feestdag
feestjurk
feliciteren
hartelijk
hartstikke
kerstkaart
Koninginnedag
moederdag
nieuwjaar
offerfeest
opbliven
oud & nieuw
pret
ramadan
suikerfeest
surprise
tekenfilm
trakteren
uitnodiging
verrassen
welkom
wens
wensen
zalig
zichzelf
zoen
zoenen

Geluid en muziek

aanzetten
bioscoop
brommen
doodstil
echo
gil
hardop
kabaal
klank
klappen
knallen
koptelefoon
kraken
luid
microfoon
mobieltje
mompelen
muziekinstrument
neuriën
onhoorbaar
ontzettend
opnemen
op treden
pianospelen
plof(fen)
rinkelen
ritselen
schateren
tikken
trompet

Gevoelens

angst

angstig
 arm (niet rijk)
 arm (zielig)
 bedroefd
 benieuwd
 bewonderen
 bezorgd
 dapper
 deftig
 de slappe lach
 dol op
 doodmoe
 droevig
 eenzaam
 eerlijk
 eigenwijs
 enig (alleen)
 ernstig (serieus)
 fantastisch (geweldig)
 flink (dapper)
 geloven (niet zeker weten)
 geluk
 geweldig
 grappig
 griezellig
 het kan me niet(s)
 schelen
 hopen
 in de war
 janken
 kalm
 kippenvel
 kwaad
 lach
 lol
 lui
 moeite
 mislukken
 missen
 ongelukkig
 ongerust
 onrustig
 opwinden (zich)
 op zijn gemak
 paniek
 rottig
 schamen (zich)
 sip
 stom (vervelend)
 stoppen (ophouden met iets)
 tevreden
 treurig
 van plan zijn
 verbaasd
 verbazing
 verbergen
 verlangen
 verlaten
 verliefd
 verschrikt
 vervelen
 voor schut staan
 vreselijk
 wegwezen
 wennen
 woedend
 zacht (kracht)
 zenuwachtig
 zielig
 zijn gang gaan
 zonde (jammer)

Hoeveelheid

aantal
 beide (-n)
 berg (stapel)
 doormidden
 helft
 hoop (veel)
 kwart
 met z'n tweeën
 met z'n drieën
 ongeveer
 rest
 weinig (inhoud)

Instructietaal / schooltaal

afvragen
 bedekken
 bedoeling
 betekenen
 bijzetten
 binnenkomen
 daarmee
 doorgeven
 doorwerken
 gemak (makkelijk)
 het geeft niet
 het hangt ervan af
 haast (tijdgebrek)
 hiermee
 hoewel
 hurken
 in een rij staan
 in orde
 in de gaten houden
 inderdaad
 intussen
 juist (goed)
 klaarmaken
 knap
 letten op
 liggen aan
 meevallen
 mogelijk
 mooi (ok)
 namelijk
 nazeggen
 omkeren
 onderzoeken
 onthouden
 onzin
 op zoek
 openen
 opnieuw
 oppakken (optillen)
 opstaan (gaan staan)
 opstapelen
 plan
 sluiten
 spreken
 uitkiezen
 uitleggen
 uitpraten (afronden)
 uitzoeken
 vergissen
 verstandig
 vol (volledig)
 volgen (begrijpen)
 voor (doel)
 voor het eerst
 voorbeeld
 zodat

zwijgen

Kleding en uiterlijk

afzakken (broek)
 bolhoed
 clownspak
 cowboyhoed
 dragen (kieren)
 doktersjas
 eruit zien als
 gesp
 gulp
 hak
 handschoen
 helm
 hoofddoek
 indianenpak
 indianentooi
 instoppen
 katoen
 kleding
 klomp
 kniekous
 knijper
 knoopsgat
 kous
 kraag
 krul
 laag
 losmaken
 omdoen
 pak
 pruik
 regenlaarzen
 rek
 rugzak
 schminken
 sieraad
 sjaal
 shirt
 staan (mooi)
 stof (kleding)
 stoom
 strijken
 strikken
 verkleeden
 verkopen
 verslijten
 vlek
 zool
 zwembroek
 zwempak

Kleuren extra

donkerblauw
 donkergroen
 lichtblauw
 lichtgroen
 muisgrijs

Knutselen en tekenen

afbreken
 afknippen
 afscheuren
 band (stof)
 franje
 glanzen
 handig
 inkleuren
 karton

ketting (keten)
 kleurboek
 kleurkrijt
 kleurpotlood
 kleven
 klodder
 kloppen (slaan)
 klosje (garen)
 kneden (klei)
 knutselen
 knip (knippen)
 krom
 kruis
 lap
 lelijk
 licht (straling)
 lint
 maken (repareren)
 natekenen
 opplakken
 oprollen
 overtekenen
 overtrekken
 plastic
 prop
 recht
 reep (papier)
 rijgen
 uitknippen
 vast (stevig)
 vastplakken
 vastzitten
 vel (papier)
 verpot
 vergrootglas
 voorstellen
 vouw
 vouwblad
 wrijven
 zagen

Kringconventies

antwoord
 antwoorden
 cirkel
 in het midden
 het hebben over
 navertellen
 omhooghouden
 omstebeurt
 opschuiven
 opsteken (vinger)
 opzeggen (gedicht)
 overslaan
 vraag
 voordoen
 voorlezen
 voorzeggen
 wiebelen
 zeggen (betekenen)

Lezen en schrijven

alfabet
 avontuur
 bladzijde
 boodschappenlijstje
 gaan over
 hoofdletter
 kleine letter
 leesboek
 letter
 omslaan (bladzijde)

opnoemen
 opschrijven
 opzoeken (proberen te vinden)
 rechtop
 regel
 rijmen
 schoolkrant
 schrift
 schuin
 spellen
 sprookjesboek
 stripboek
 tijdschrift
 titel
 wonder
 woord
 woordblad
 woordenboek
 zin

Lichaam

aanvoelen (tastzin)
 adem
 ademen
 ademhalen
 bot
 hart
 hik
 huid
 insmeren
 jeuken
 kies (tand)
 korst
 krabben
 leven
 lippenstift
 lucht (zuurstof)
 nagellak
 nakijken (oog)
 navel
 neusdruppels
 oorpijn
 stem (praten)
 stevig (fors)
 traan
 vel (huid)
 voetstap
 vuist
 wimper
 zicht

Lichaamstaal

beven
 buigen
 buiging
 bulderen
 gapen
 geeuwen
 gieren
 gillen
 glimlachen
 grijnzen
 grijpen
 hijgen
 hoofdschuddend
 in slaap vallen
 inhouden (adem)
 inslikken
 ja knikken
 jammeren
 juichen

klapperen
krijzen
leunen
met grote ogen
mopperen
nadoen
nee schudden
ophalen (schouders)
puffen
sissen
snikken
snuiven
snurken
sputteren
staren
stikken (benauwd)
stotteren
struikelen
trekken (gezichten)
trillen
trippelen
turen
uitroepen
uitrusten
zeuren
zucht
zwaaien

Mensen

baas
blind
chauffeur
cowboy
dame
degene
doof
doodgaan
droom
goochelaar
groenteman
heer
indiaan
ijscoman
kapitein
knecht
kok
lieverd
luiaard
matroos
meid
metselaar
miljonair
muzikant
piraat
postbode
ober
robot
schatrijk
schilder
schipper
soldaat
tandarts
timmerman
trouwen
tweeling
vent
vriendin
vreemde
zeerover
zuster (verpleeg)

Natuur

aarde (aardbol)
beek
bestaan
beukenootje
dal
dor
greppel
hemel
heuvel
horizon
ijsschots
kuil
kust
land (zee)
meer
modder
molen
mos
natuur
Noordpool
ocean
oerwoud
oever
omwaaien
ondergaande zon
op pad
pad
rapen
ravijn
regenboog
riet (plant)
rivier
rots
schaduw
sloot
struik
tocht
vaart
vijver
verdwalen
wandelen
wandeling
waterkant
zuidpool

Omgaan met elkaar

aardig
afpakken
baas spelen (de)
beloven
bemoeien
beschermen
besluiten
brutaal
eens (akkoord)
er vandoor gaan
expres
flauwekul
foppen
geheim (zwn)
geheimzinnig
gelijk hebben
gemeen (slecht)
genieten (plezier)
genoeg hebben van
gluren
halen (roepen)
hebbertig
in de gaten houden
in zijn eentje
zelf

keihard
knuffelen
klagen
klikken
kussen
kwebbelen
last (hinder)
lastig
lenen (van)
lief vinden
liegen
luisteren (gehoorza-
men)
mal
manier
meeloper
meemaken
nieuwsgierig
nijdig
onaardig
ontmoeten
onvriendelijk
op zijn kop krijgen
per ongeluk
ruilen
saai
schattig
smeken
stelen
stiekem
stoeien
storen
streek
streng
tegenhouden
tegenkomen
uitlachen
uitpraten (bijleggen)
vals (boosaardig)
vanzelf
verbieden
verklappen
verlegen
vertrouwen (vv)
verwachten
verwend
vervennen
vriendelijk
voor de gek houden
wisselen (ruilen)
zijn zin krijgen

Ordenen & vergelijken & meten

achteraan
allereerste
allerlaatste
allerlei
alsof
alvast
behalve
bovendien
echt (tegenover vals)
eind
ermee
even donker
even licht
flink (groot, veel)
gelijk (tegelijk)
gezicht (aanblik)
herkennen
hierachter

hieronder
iemand anders
iets anders
mini
missen (ontbreken)
na (achter)
nogal
oud (tegenover nieuw)
overblijven (rest)
pas (nog maar)
per (per dag)
rotzooi
stapel
toevallig
uithalen
uitmaken (belang)
uitzoeken
vast (al)
verdelen
vergelijken
verschil
verschillend
verzamelen
volgorde
voor (ipv)
vooral
voordringen
wegen
weegschaal
zelfs
zoals
zodra
zoiets
zolang
zover
zulk

Planten en bloemen

appelboom
bijl
bloembol
bloempot
boomstam
graan
hyacint
krokus
mesthoop
tuinslang
tulp
narcis
perenboom
regenwater
roos
vergeet-me-nietje
zaad
zaaien

Ruimtelijke en meetkundige oriëntatie

achterkant
binnenkant
bol (zwn)
bovenaan
bovenkant
breed
buitenkant
dwars (richting)
eind (afstand)
erachter
in het rond
ingang

kier
kilometer
languit
linker (plaats)
meten (lengte)
meter (100 cm)
omheen
onderkant
onderdoor
ondersteboven
over (plaats)
overeind
pal
rechtter (rechtterkant)
rechthoek
rol (cilinder)
rond (rondom)
ronde (rondgang)
rondom
scheef
smal
stevig (solide)
te voorschijn
tegenaan
tegenover
uitgang
uitsteken
vandaan
vandoor
vanuit
verderop
verte
vierkant
vlakbij
vooraan
voorkant
waar (juist)
wijd
zijkant

School

basisschool
belangrijk
bibliotheek
blokkendoos
boel (veel)
buitendeur
bureau (schrijftafel)
deurmat
domoor
door elkaar
doorlopen
groepjes van drie
gym schoenen
gymzaal
hal
in groepjes
klaar zetten
klets kous
krabbelen
leren
les
map
oefenen
onderzoek
op tijd
overblijven
poot (tafel)
prilbord
prullenmand
ruit (glas)
schoolplein

schoolbord
schooldokter
schoolreisje
speelplaats
stempelkussen
stoelpoot
straf
terugleggen
trapleuning
voeten vegen
voorstelling (film)
wijs
woensdagmiddag
zaal

Spel en sport

applaus
afstempelen
beroemd
beste
boksen
bravo
club
crossfiets
delen
diploma
doelpunt
duiken (dook, gedoken; zee)
duw
fietspomp
hardlopen
hondenpoep
hup
kampioen
kegel
klappen (applaudiseren)
medaille
meerijden
mislukken
missen (niet raak)
overnieuw
paardrijden
pauze
publiek
raken
rammen
regelen
roeien
spel
speeltuin
sport
stijf
soepel
ski
skiën
smak
tennis
toe (komaan)
trappen
trapper
twee aan twee
verliezen
wedstrijd
wielrenner
winnaar
winnen
wisselen
zwaargewicht
zweefvliegtuig
zwembad

zwemles
zweven

Spelen en werken

aanlopen (komt)
aanvliegen (rennen)
achterover
afgooien
apparaat
batterij
beet (vast)
beweging
bonzen
boor
boren
cement
flipperkast
geweer
glippen
goochelen
hamer
heus
hobbelpaard
indoen
indrukken
kaart (spel)
kaart (ticket)
kanon
karwei
klauteren
kleermakerszit
kletteren
knuffelbeest
kogel
koprol
kralenplank
kruiwagen
kubus
kunst (prestatie)
maken (zorgen dat)
meespelen
memory
mop (grap)
motor (machine)
omkijken (over de schouder)
oppassen
optocht
pijp (buis)
plank
plezier
post
postzegel
podium
precies (secur)
pretpark
probleem
rukken
schok (beweging)
sneeuwballen gooien
stijgen
storten (gooien)
stuiven
suf
tikkertje
timmeren
toneel spelen
tovenaar
trampoline
uitglijden
verdienen
verschijnen

verstoppertje
volgen (achterna)
voorover
vlieger
wapperen
waterpistool
wedden
weglopen
werken (apparaat)
wild (bvnw)
wippen
woest
zakken (ww naar beneden)
zaklopen
zeilboot
zeilen
zijn best doen
zoek (verloren)

Tellen en getalsbegrip

achtien
anderhalf
apart (afzonderlijk)
cijfer
controleren
dertien
duizend
elf (getal)
enkel (een paar)
enorm
eraf
eraf halen
erbij
erbij doen
extra
getal
getallenlij
honderd
in elk geval
meeste
minste
nul
nummer
negen
negende
negentien
ontdekken
rekenen
schatten
tachtig
tellen
twintig
veertien
veertig
vijftien
vijftig
waarschijnlijk
zestien

Thuis

aanrecht
achterdeur
afstandsbediening
afwas
balkon
behang
bezem
bezoek
box (baby)

deurbel
dweilen
elektrisch
etage
familie
fluitketel
haard
kan
kap (de)
ketel
kinderwagen
klep (deksel)
lade
lift
lucifer
luciferhoutje
mat
matras
meubels
pijp roken
pitten (fornuis)
plafond
plat dak
pundak
regenpijp
sleutelgat
sleutelhanger
stofzuiger
stofzuiger
tapijt
tegel
toilet
toiletta
verhuizen
vensterbank
verdieping
voorbijlopen
voordeur
vuilniszak

Tijdsbeleving en tijdsbesef

af en toe
allang
alvast
alweer
begin
beleven
daarnet
direct
eerder
eergisteren
eind / einde
geleden
gelijk (meteen)
gisteravond
haast (bijna)
horloge
juist (net)
laatst
later
maand
meestal
minuut
moment
nieuws (journaal)
nog (opnieuw)
ochtend
ogenblik
om (tijdstip)
onder (tijdens)
ondertussen

onlangs
onmiddellijk
ooit
op het nippertje
op (moment)
opstaan (bed)
over (tijdsaanwijzing)
overdag
overmorgen
poos(je)
rust
's avonds
's middags
's morgens
's nachts
seconde
te lang
tegelijk
tel
telkens
tenslotte
tijdens
totdat
tussendoor
vanaf
vanavond
vanmiddag
vanmorgen
vannacht
vanochtend
voor (tijdstip)
voorbij (afgelopen)
voordat
voorlopig
voortaan
vroeg
vroeger
weekend
wijzer

Vakantie / op reis aankomen

afhalen
aflopen (einde)
afscheid
afstand
ansichtkaart
autorijden
autoweg
bereiken
buitenlands
camping
dagje uit
eiland
fotoestel
hotel
kaart (landkaart)
kermis
koffer
landen
logeren
naartoe gaan
meebrengen
meegeven
meekomen
op reis
opzetten (tent)
reisbureau
trekken (tocht)
uitgerust
vakantiereisje
vreemd

vertrekken
vrij
wegbrengen
zonnebril
zuiden

Vervoer / verkeer

achterbank
achterin
achterlicht
benzine
bestuurder
bocht
conducteur
halte
helikopter
inhalen
inladen
koets
locomotief
machinist
metrostation
onderweg
ongeluk
op weg
opschieten
per bus
rails
razen
remmen
rit
strippenkaart
sturen
terechtkomen (plaats)
uitkijken

uitladen
vaart (snelheid)
veilig
verdergaan
verhuiswagen
verkeer
verkeersbord
vervoer
vervoeren
vervoermiddel
via
voorbank
voorbij (verder)
voorlicht
vrachtwagen
vuilniswagen
weggaan

Wassen en plassen

afdrogen
afspoelen
afvoer
afwasborstel
badhanddoek
buis
doortrekken
glibberig
grondwater
helder
lek
lekken
lopen (vloeistof)
plas (water)
slang (buis)
spatten

spoelen
stinken
straal (water)
toilet papier
troebel
uitwringen
vuil
was (wasgoed)
wasbak
wasknijper
waslijn
wasmachine
wasmand
waterleiding
wc-rol

Weer / de seizoenen

bewolkt
bevrozen
bliksem
buitenspelen
dooien
donder
ijskoud
het hagelt
hitte
koel
mist
najaar
onweer
regenbui
sneeuwvlok
storm
voorjaar
warmte

zonnig

Woonomgeving

agent (politie)
adres
buitenkomen
buurt
bom
dorp
erf
gracht
haven
kerk
lantaarnpaal
moskee
museum
oversteken
paleis
park
plaats (stad)
plein
restaurant
roltrap
rondlopen
schutting
stad
steeg
steil
tunnel
veld

Ziek zijn

ambulance
bacterie

bibberen
bleek zien
bloedneus
bult
duizelig
kiespijn
koorts
mazelen
melktand
rillen
rusten (slapen)
snuiten (neus)
te pakken (ziek)
thermometer
thuis blijven
tillen
verband (wond)
verzorgen
waterpokken
zalf
zweetdruppels

Extra

daaraan
daarin
ernaar
erom
waarin
waarop
waarvoor